

Txiki

SABIN
EUSKALDUNA
1931

~~746~~

A.T.V.
3024

SABIN

EUSKALDUNA

M-10200

R-4527

Madrid 22- Noviembre 1930.

A.T.V.
3024

Adriozola

SABIN

EUSKALDUNA

"BEÑAT" IDAZTIAK

EUSKO ARGITALDARIA

ZELAYA'ta LAGUNAK

ZARAUTZ

1931

Eusko umeei euske-

raz irakurtzen era-

kusteko bigarren

idaztia.

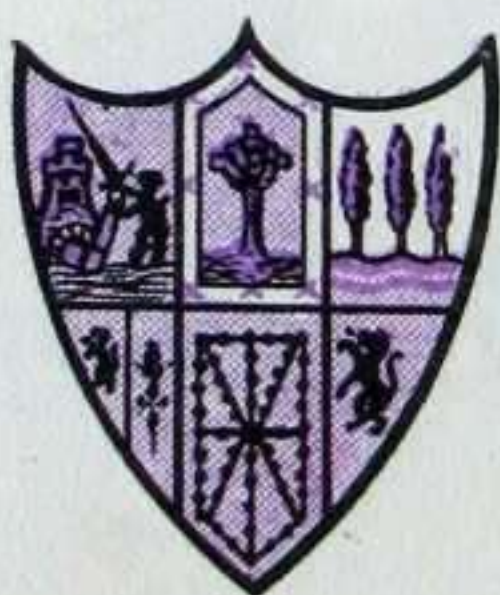

SABIN

EUSKALDUNA

SABIN EUSKALDUNA

Sabin mutiltxo on bat da.

Bere gurasoak asko maite dute.

Goizeko zazpietan jaikitzen da ikas-
tetxera joateko.

Jaiki baño len Aita Gurea eta Agur
Miren bat esaten ditu.

Gero garbitu; gero gosaldu eta idaz-
tiak artzen ditu.

Ikastetxera joaten da, eta asko ikasten du.

Sabin oso abertzalea da, eta ofengatik bere gurasoak geiago maite dute.

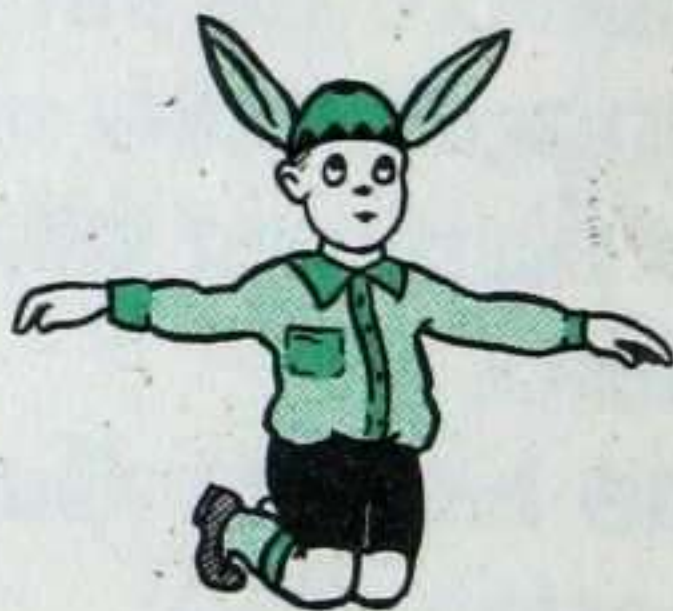
Bere lagunekin beti euskera garbiaz itzegiten du.

Gizon langile eta onuragafia izan nai du Sabin'ek.

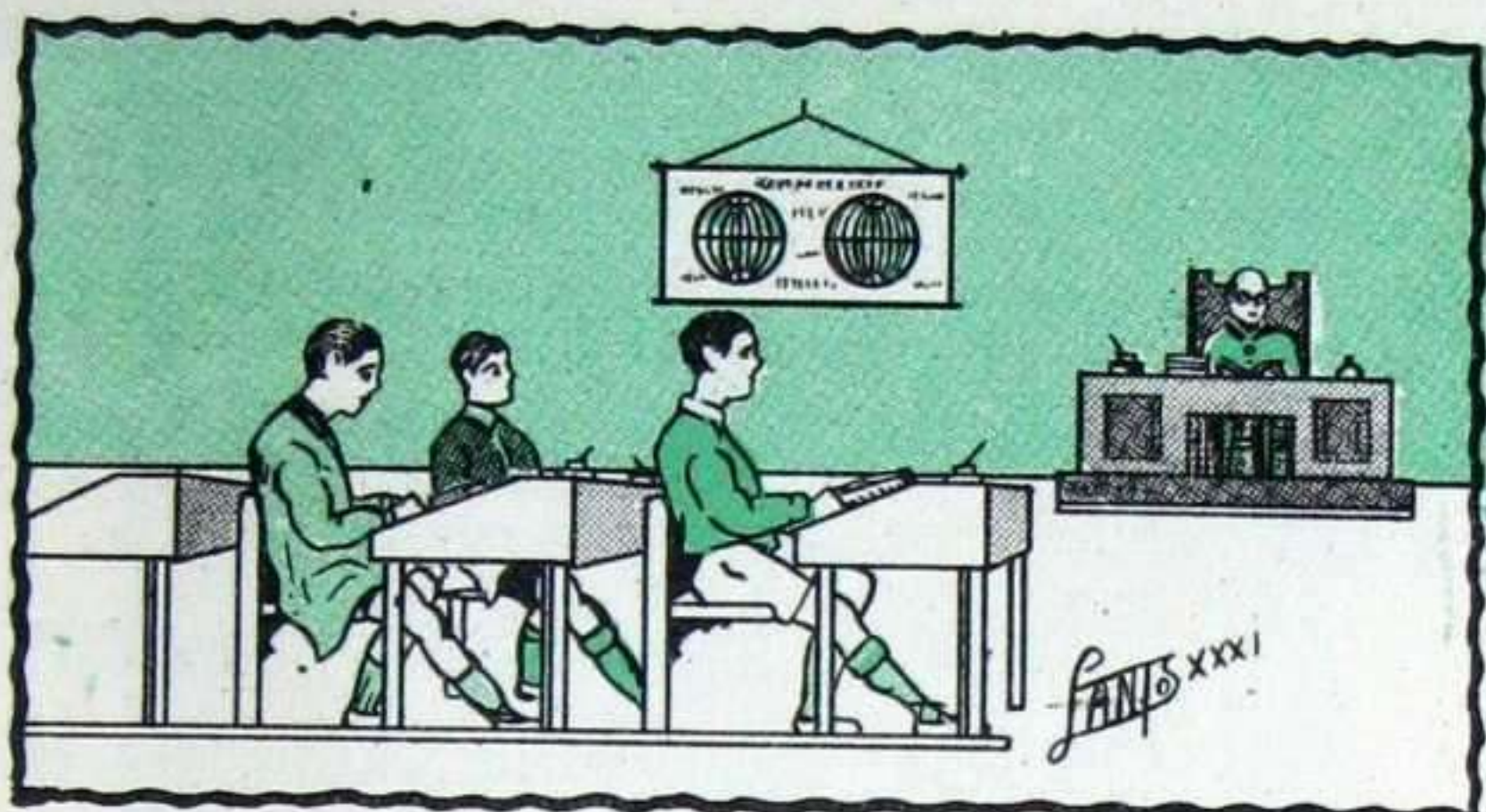
Lutelestia, Edestia eta Legeak ikasteko gogo aundia du.

Bere lanetatik kanpora gelditzen zayon denboran, eusko-ipui eta olerkiak irakurtzen ditu.

Bere gurasoen poza da Sabin.

IKASTETXEAN

Irakasleak erakusten zuena Sabin'ek lenbiziko ikasten zuen.

Oso mentsu zan Sabin, eta azkar ikasi zuen idazten.

Iñaki, Joseba eta Beñat bere lagunak onenak ziran.

Oso ikasle onak ziralako, irakasleak idaztitxo polit bana eman zien.

Idazti abek, sorgin, abere eta beste pizti-ipui eder asko zituzten.

An zegon beste ipui askoren artean Tartaroena.

Ipuiak etxean irakurtzen zituzten.

Ikastetxean, ikasgaiak bakafik ikasten zituzten.

Sabin amalau urte zituanean, ikastetxetik atera zan.

Ikastetxetik atera baño len, irakasleak erakusten ziona, idazten zuen.

Ofela obeto ikasten zuen.

Eta ofela gizon onurakor bat egin zan.

Ikastetxe—eskola; idazti—liburo; irakufi—letu.

BERE AITAREKIN

Sabin bere aitarekin afatsaldero egurastera joaten zan.

— Afatsalde on, Aita.

— Orobat Sabintxo. ¿Ikasgaiak jakin al dituzu?

— Bai jauna; eta ofengatik Irakasleak idazti polit bat eman dit. Begira, begira.

Sabin'ek bere aitari erakutsi zion idaztitxoa.

Zugazti batera iritxi ziranean, bere itzalean eseri ziran.

Tartaro'n ipuia irakufi zuen Sabin'ek, eta bere aitak esan zion:

— Izekik egin gabe artzaia joan baltz, etzitzaion ezer ere gertatuko.

Norbaitek besteri izeka egin ezke-ro, azkar izaten du bere zigorkada.

Ilundu zuenean, aita eta semea etxera joan ziran.

Etxean, amak ikastetxeko gertaera jakin zuenean, besarka eta musu bat eman zizkion.

LAU IDAZTIAK

Sabin'ek idazten laister ikasi zuen.

Aundiagoxe egin zanean, ikasten zuen guzia, lau inguraztietan idazten asi zan.

Irakurtzen zituen bere gogoeneko ipui eta olerkiak ingurazti batean idazten zituen.

Lenengo ingufaztiari, Eusko-Luteles-
tia deitzen zion.

Bigafen ingufaztiari, Eusko-Edestia
esaten zion.

Irugafenari, Ipui ta Olerkiak.

Eta laugafenari, Gizadia.

Sabin gizontxo bat egin da. Berak
nai luke, berak ikasten zuen bezela,
umeak ere ikastea.

Eta ontarako emen argitaratzen di-
tu, ikastetxean artutako idatzi-oaŕez egin
zituen lau ingufaztiak.

Sabin bezelakoak izan bear dute
ume eusko'tar guziak.

¡Zein ona eta azkafa zan Sabin!

Ingufaztia — kuadernua; olerki — bertso; Lutelesti — Jeogra-
pi; Edesti — Kondaira; idatzi-oafa — apuntia.

ITZAURĒA

Ume maiteak:

Ementxen idatziak daude ikastetxe-
an ikasi nituen gauzak.

Zenbakiztia, Eliztia eta beste gauza
on asko ere, ikasi nituen.

Euskotar ume guziok gogoz irakur-
tzea nai nuke, Jaungoikoa'ren ur̄en gei-
ago maite nituen gauzak astiro ikusi di-
tzazuten.

SABIN.

Zenbakiztia—Arimetika; Eliztia—Gramatika.

SABIN

EUSKALDUNA

(Azkena)

EUSKADI'KO

LUTELESTIA

EUSKALERĪ edo EUSKADI

Gure sorteriak Euskadi edo Euskaleri izena du.

Sei zati ditu Euzkadi'k: Nafarra, Gipuzkoa, Bizkaia, Lapurdi, Araba ta Zuberoa.

Ludiko lufalderik eder eta zoragafienetakoa da. Guretzat maiteena.

Euskadi, Añamendi'ko bi alderdietan zabaltzen da. Anie'ko tontoretik

Kantauri itsasoraño. Bere mendiak orlegi eta edefak dira; bere zerua oso urdiña; basefiak zuri eta zoragafiak; ibaiak paketsu ta garbiak; ibafak alai eta zoriontsuak; zelaiak emankofak. Euskadi'n bizi diran euskotafak oso langile eta kristafak dira.

Euskadi'ko mugak dira: Kantauri itsasoa, Gaskuña, Bearne, Aragoi eta Gastela.

Gaskuña ta Bearne, Pantzetafak dira; Gastela ta Aragoi, Españafak.

Maite dezagun Euskadi gure jaio-
tefia dalako.

EUSKADI AMA'RI

A, biotzeko Ama maitea,
Zurekin dezu samin aundia.

Antziñean bizi ziñan,
Alai ta pozik,
Eta ez zendun ikusten
zoruna baizik
Orain askatasun gabe
zaude belzturik,
Eta ez dezu zurekin
miña besterik.

A, biotzeko Ama maitea,
Zu-izan zera bai, beti garbia.

Efukigafia zera
Guxtiz, gogotik
Ez dezulako nai ainbat
maite-laguntzik,
Seme asko oraindik daude
zutaz azturik
Eta ez dizute eskeintzen
Beren biotzetik.

A, biotzeko Ama maitea
Guretzat zera ezin ohea.

(SAGARTZAZU).

IBAI AUNDIENAK

Euskadi'ko ibaietatik, batzuek Kantauri itsasoan bukatzen dira; besteak Adur ibaian; gañerakoak, Ebro ibaian.

Kantauri itsasoan bukatzen diran ibaiak, abetxek dira: Nibele, Bidasoa, Oiartzun, Urumea, Oria, Urola, Deba, Artibai, Lea, Mundaka, Gaminiz eta Nerbion.

Adur'era dijoazen ibaiak dira: Nibe, Ardanabi, Aran edo Joiese, Biduze ta Mauleon edo Saison'go Gabe.

Ebro'n bukatzen diranak dira: Omeziño, Baias, Zadofa, Ega, Arga, Zidakos eta Aragoi ibaiaren zati bat, Napafako alde batetik bestera dijoana eta gero Aragoi'an sartzen dana.

Ibai abek guziak mendi tontofetatik jetxi ta bertan sartzen diranak beste bidaso batzuek badituzte.

Elufak urtutzen diranean, ibaien ura geitu egiten da; ta zugaitz, egur, lur eta ariak berakin eraman oi ditu.

Ibaien urez baratz eta zelaiak murgiltzen dira.

Beste batzuetan, urgañak egiten dira, eta erortzen dan uren indañez, efota ta olai indaia ematen zaie.

Efotetan garia zeatzen da, iriña eta zaia egiteko.

Iriñez, ogia egiten da.

Euskadi'ko ibaietan, amufaiak, izokiak, aingirak, igarabak eta igel asko izaten dira.

Ibaietan bafena, gauzak bateletan

---

eramaten dira.

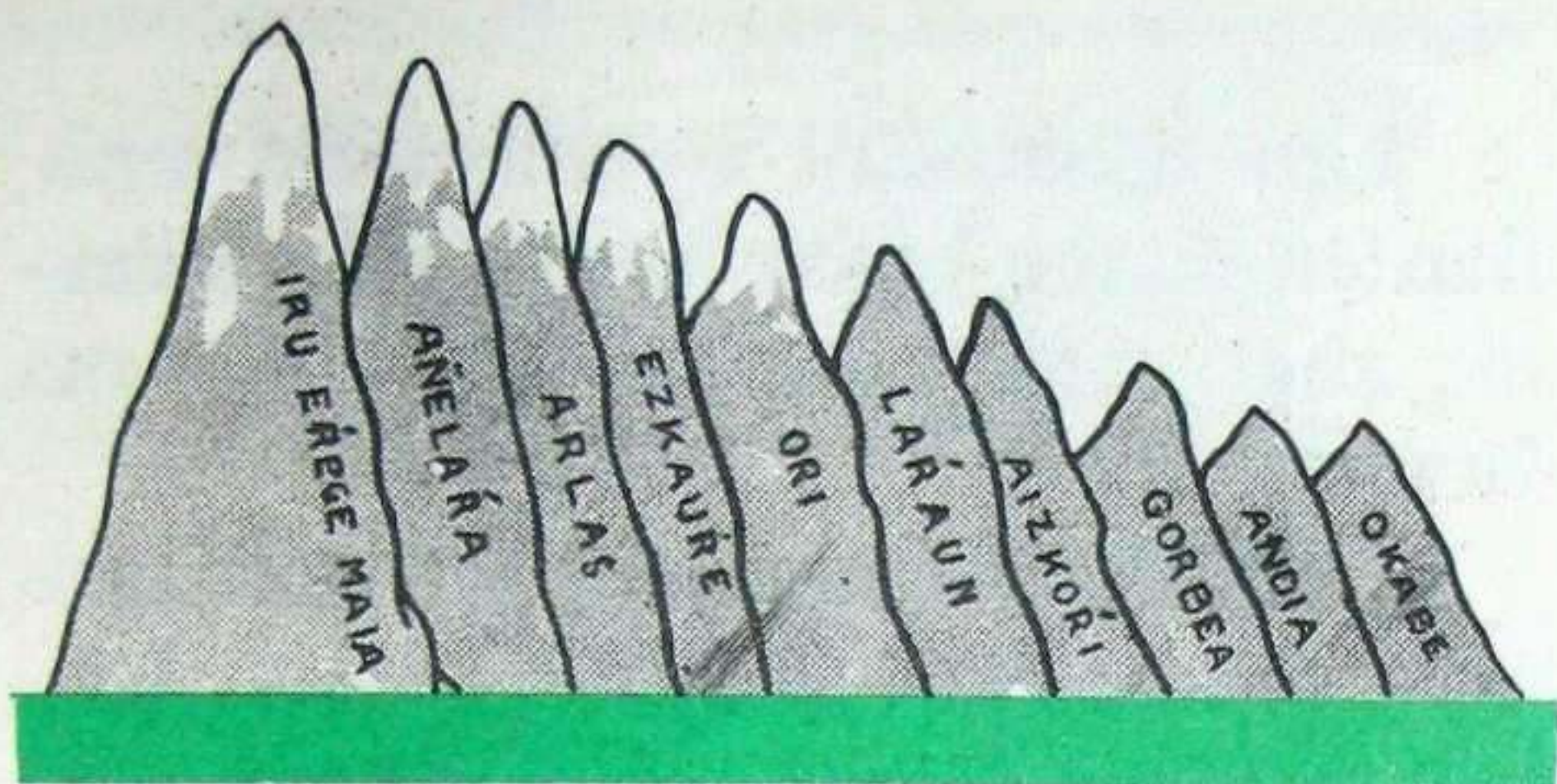
Egufak ere almadietan eramaten dira. Almadiak, bi edo iru afaunekoak izan oi dira.

Almadietako afaunkalariari almadiakariak deitzen zaye.

Ibai guziak gizonentzat oso onuragarriak dira.

MENDIAK

Euskadi'ko alde batetik bestera mendikateak dijoaz.

Iru dira aundienak.

Lenengoa, «Sorkaldeko» edo «Ekiyalkikoa», Anie'ko tontoretik asi eta Donibane Garazi'raño dijoana.

Bigarrena, «Erdikoa», Donibane Garazi'tik asi eta Tolosa'raño.

Eta irugarrena, «Kantaurikoa» Tolosa'tik Balmaseda'raño.

Len esandako mendikateak ezik; ikusten ditugu beste mendi pila batzuek; aben artean aundienak Lañaun eta Urzuia'koak dira.

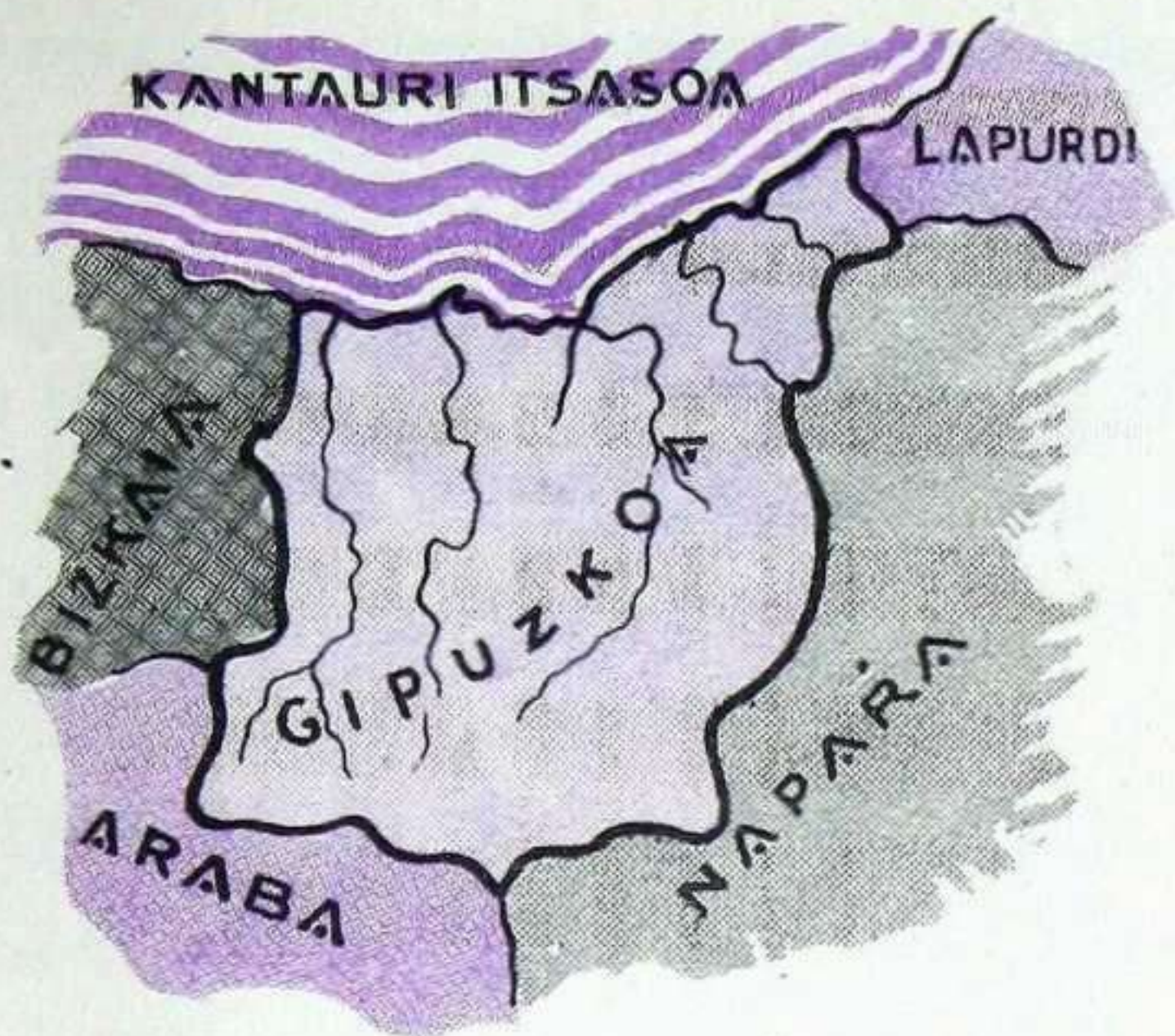
Euskadi'ko mendiak eta tontor goienak abetxek dira: Iru Efege Maia, Añelaña, Arlas, Ezkañe, Ori, Lañaun, Aizkofi, Gorbea, Andia, Okabe eta Ahadi.

Eusko mendietan, pagoak, leñak, aritzak, sagarondoak, intzarondoak, gaztañondoak, lizanak eta beste asko azten dira.

Gizonentzat zugaitz guztiak onurakofak dira. Zugaitzak gizonari ematen dizkio: egufak, igaliak eta beste gauz onurako asko.

GIPUZKOA

Euskadi'ko biotza Gipuzkoa da. Eus-
kera geien itzegiten dan lekua; ta eus-
ko-oitura garbiena ortxe gordetzen
dira.

Oso edera ta eguraste onekoa. Ar-
to, sagar, gaztaña eta beste lufeko ja-
nariak ugari azitzen dira Gipuzkoa'n.

Gipuzkoa'k lau auzi-bafuti ditu: Donosti, Tolosa, Azpeiti eta Bergara.

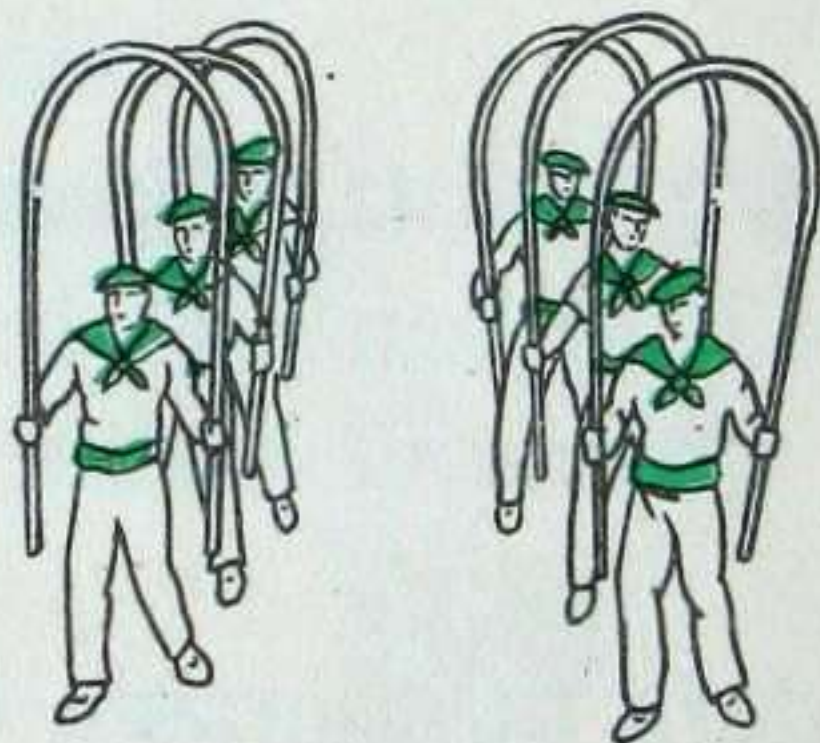
Gipuzkoa'ko efiburu Donosti da, lurdiko uririk ederenetako bat.

Donostia'k ondartza zoragarria baidu, ta baita ere afantzale kai bat.

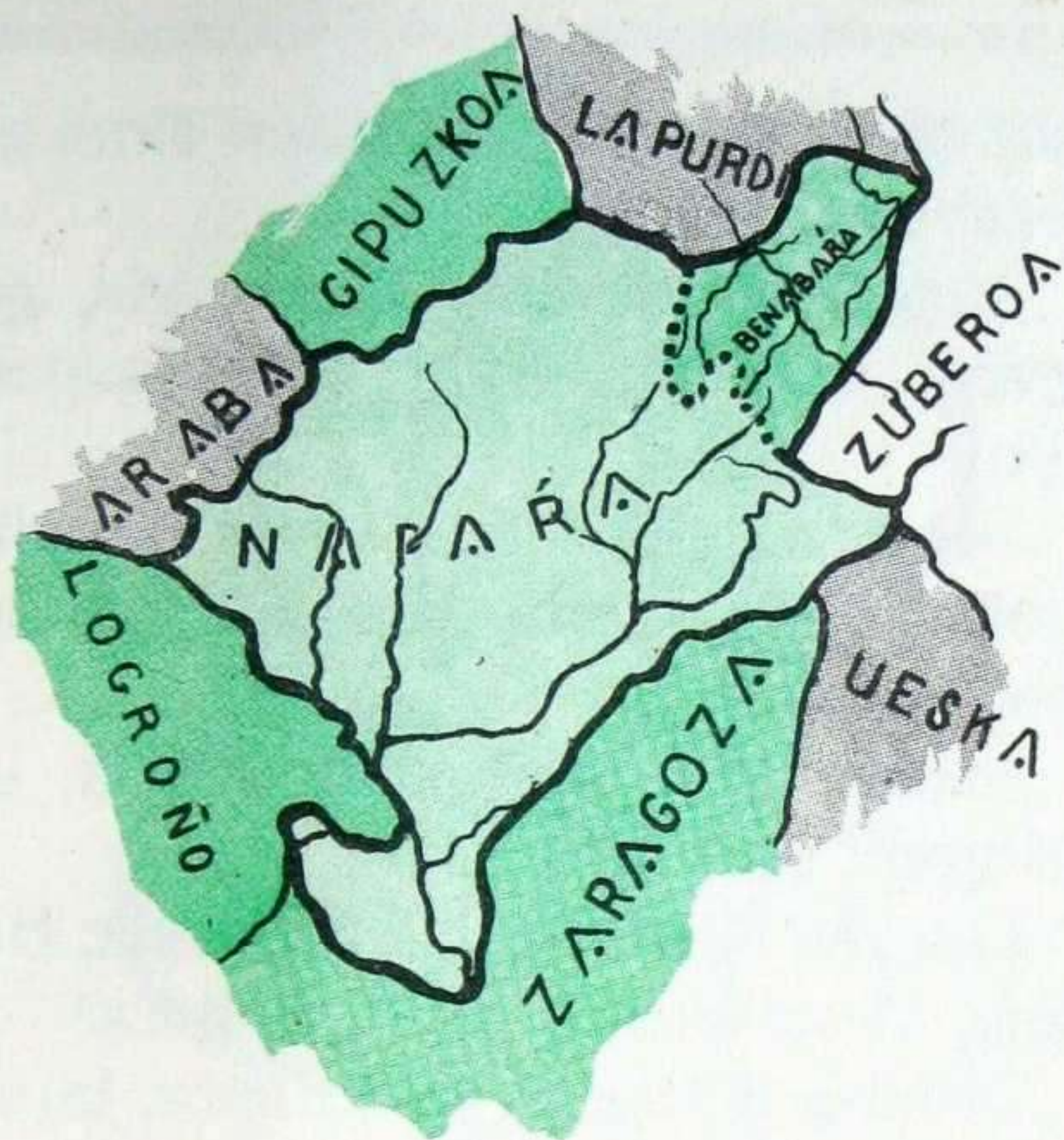
Gipuzkoa'ko uririk aundienak dira: Donosti, Tolosa, Eibar, Urantsu, Beasain, Azkoiti, Bergara ta Azpeiti.

Tolosa len, Gipuzkoa'ko efiburua izan zan.

Maite ezazute Gipuzkoa Euskadi'ko zatirik euskaldunena dalako.

N A P A R A

Euskadi'ren zatirik aundiena, Napa-
ra da.

Napara lur edefa da, ta mendi aun-
dienak beronek ditu; ibar politak; ta zu-

gaitz eta landare guziak azten diran zelai zabalak.

Matsaiena, gaimelufaitza, garia, garagafa, zekalea, artoa ta igalizugaitz asko.

Sei auzi-baruti ditu Napara'k: Iruña, Agoiz, Tapala, Lizaña, Muskaria eta Donibane Garazi.

Napara'ko uri nagusia Iruña da, uri oso garbi eta edera.

Lau zati bereziak ditu Napara'k: Benapar, Menditsua, Erdia ta Eñibera.

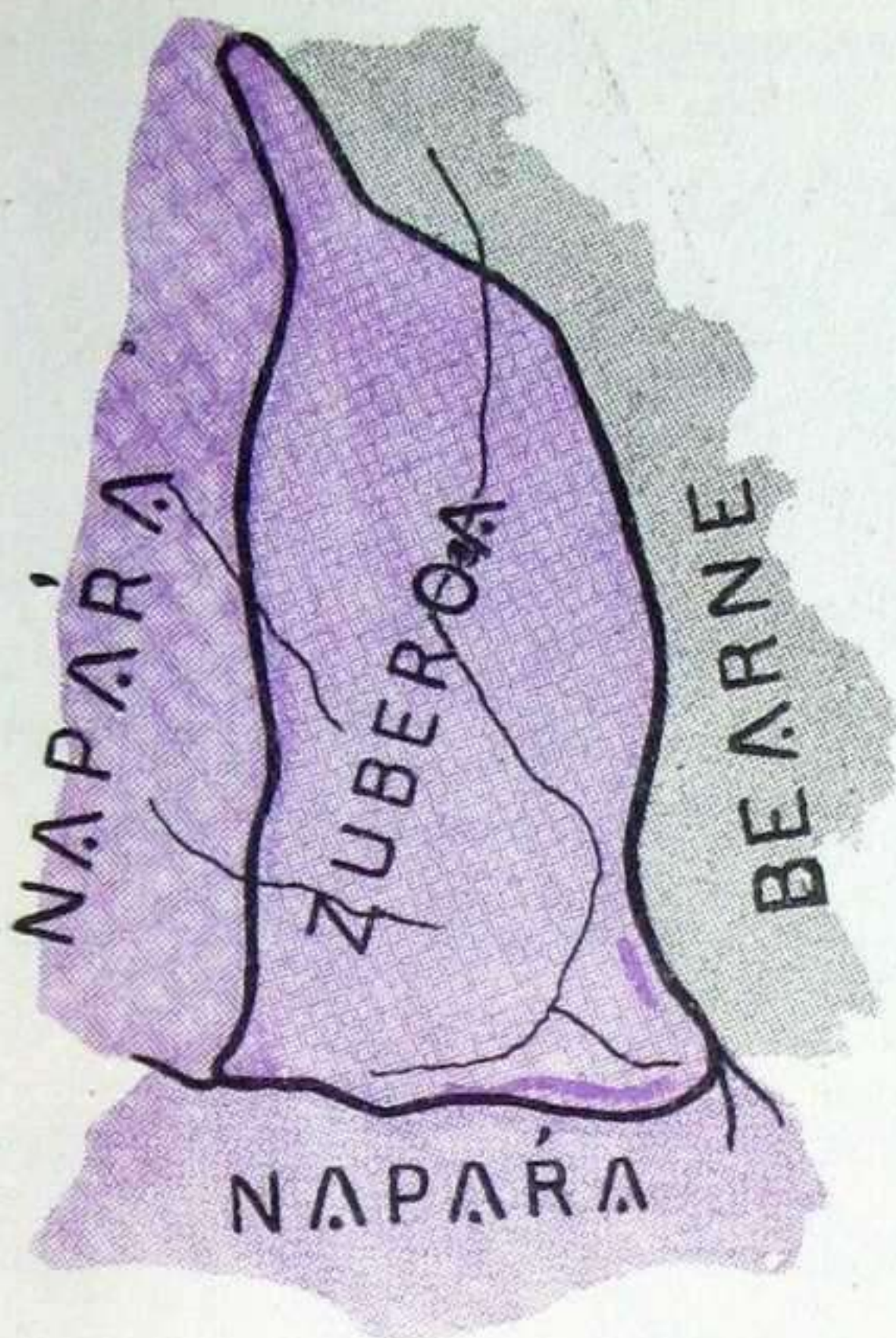
Zelaitsu ta legoia da Eñibera, ta uri aundiak baditu.

Eñibera'n eztago baseñirik.

Zati-Menditsua oso ezatsua da, ta baseñi asko ta eñi txikiak ditu.

Benapara'n eta Menditsu'an bakafik euskeraz itzegiten da.

ZUBEROA

Napaña, Gaskuña eta Bearne'z inguraturua dago. Benapaña ta Lapurdi baño luñalde zakañagoa da, Goi-Napaña baño zelaitsuagoa ordea.

Beste gauz askoren artean, artoa ta sagaña badira Zuberoa'n; basefi asko dira.

Bi lege-bařuti ditu Zuberoa'k: Mauleon eta Tardets.

Antziñako Zubero'ko uri-burua Mauleon Litzařa da; Zuberoa, Soule ere deitu oi da.

Biztanle gutxi ditu Zuberoa'k: ogei ta bi mila biztanle bakařik ditu.

Zuberotar geienak euskeraz itzegiten dute.

Zuberotar-mozořakadak deritzaten dantza politak, Zuberoa'n dantzatzen dira.

Dantzari zuberotařak Donosti'ko Eusko-astera, urtero dantzara joaten dira.

Luřalde edeřa da Zuberoa, ta antziñan Napařa'ri baturik egon zan.

Agur zuberotařak, gure anaiak bazerate!

Mozořakadak — Maskaradak.

ARABA

Naparra'ko Efibera'ren antzeko Euskadi'ren zati bat, da Araba.

Naparra'n bezela, garia, garagaña, artoa, olua, liñua, kalauma, babafuna, oiliondoa, zekalea, matsaiena eta beste igali batzuek azitzen dira.

Abeſetze, abelgoſi eta mandozkoak
ortxe badira.

la eſi guzietan euskera galdu da.
Antziñan, araba-luſalde guzian euskeraz
itzegiten zan, eta baita ere Burgos eta
Eſioja Goitian.

Iru auzi-baſuti ditu **Araba**‘k: Gazteiz,
Amuſio ta Laguardia.

Araba baſenen, Trebiño izena duen
eſi-mordoxketa bada. Oraingoz, Trebi-
ño ezta Euskadi‘rena.

Bizkaia, Gipuzkoa, Napaña ta Gazte-
la‘k, **Araba** inguratzen dute.

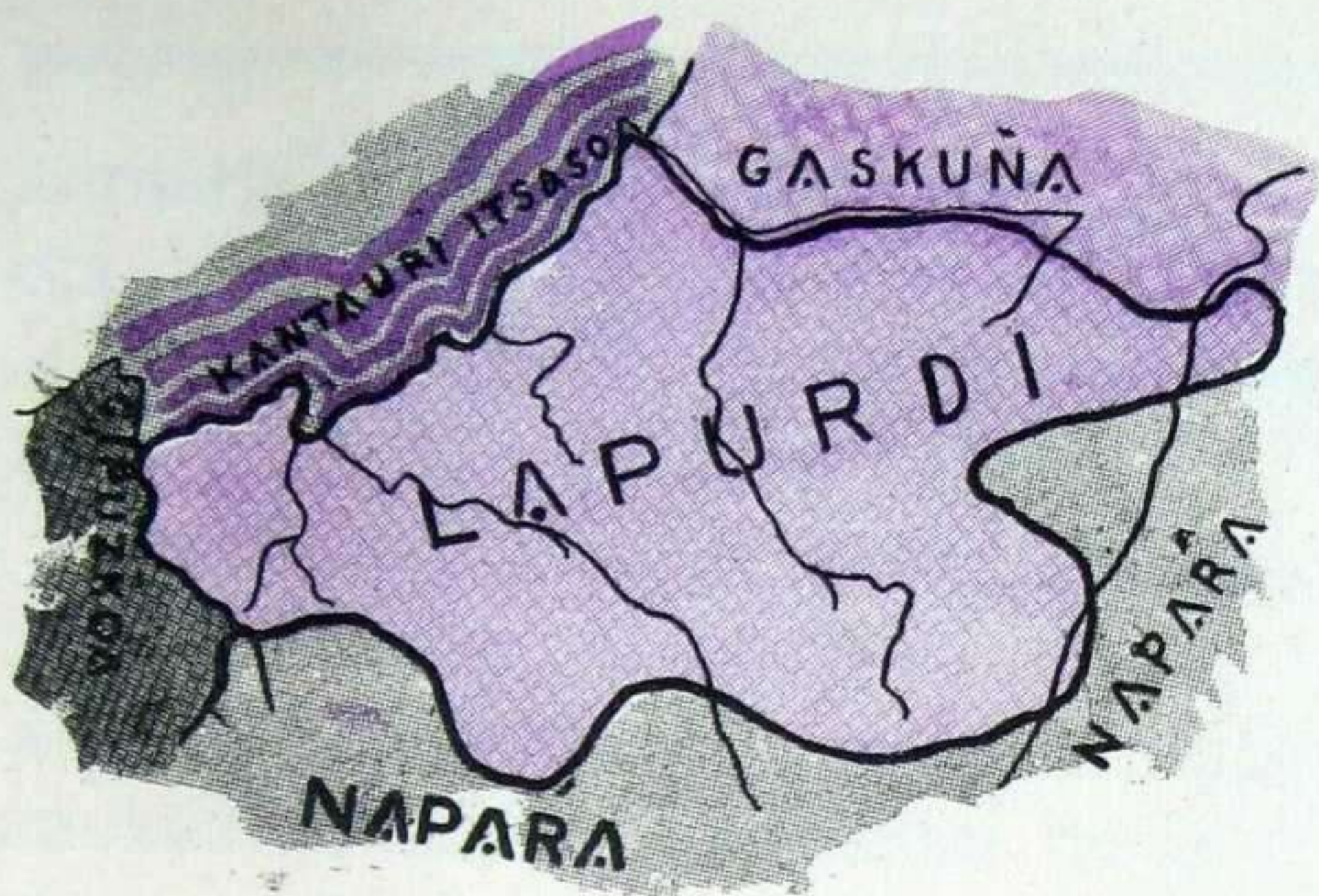
Arabarak: Zabaldu euskera, orain
gutxi dala galdu duten eſietan.

---

igali — frutuba; abeſetze — ardiak; abelgoſi — beiak.

LAPURDI

Gipuzkoa eta Napaña'ren ondoan, ezarria dago Lapurdi, ta Kantauri aldean itsasertzak ditu.

Lapurdi'ko mendi ta zelaiak bere aldameneko Gipuzkoa'koak baño txikiagoak dira. Gipuzkoa'n bezela, Lapurdi'ko lufaldea eder ta zoragarria da. Bere lur guzian, baseñiak ugari dira.

Lau zati ditu Lapurdi'k: Baiona, Miañitz, Donibane Loitzun, Ustarits, Ez-peleta eta Aspañen.

Lapurdi'n uri burua Baiona da, salostar uria, Adur ibaiaren baztefean.

Miañitz'ek ondartza oso edeña du; baño ezta Donosti'koa bezin begiz-joa.

Bi efi aundienak, Miañitz eta Baiona dira.

Baiona, Iruña bezin aundia da; ta Miañitz, Barakaldo bezelakoa.

Gipuzkoa'ko zati aundi bat, Baionako eliz-barutikoa iñoiz izan zan.

Lapurdi Napaña'ri baturik urte askoan egon zan.

Baiona ta Miañitz ezbeste, Lapurdi'ko efi guzietan euskeraz itzegiten da.

Aspalditik, Baionan eusko-idazti asko argitaratzen dira.

BIZKAIA

Euskadi'ko zatirik aberatsena Bizkaia da.

Kantauri itsaso, Gipuzkoa, Araba eta Gaztela'k Bizkaia inguratzen dute.

Bizkaia oso aberatsa da. Meatokiak, itsasontziak, olak, lantokiak, eta beste langinza asko baditu.

Bost auzi-bafuti ditu Bizkaia'k: Bilbo, Markina, Durango, Gernika ta Balmaseda.

Bilbo ezik Barakaldo, Sestao, Getxo, Erandio, Bermeo eta Portugalete **Bizkai**'ko eñirik aundienak dira.

Bilbo **Bizkai**'ko uri burua da, uri langile ta egilea, Euskadi'n aundiena.

Bizkai erdian euskeraz itzegiten da.

Bizkai tañak oso abertzale eta langileak dira.

Burnea urtutzen duten labe aundiak, **Bizkaia**'n badaude.

Gernika **Bizkaia**'n dago Eusko-eñiko jaunak eñiari lege onak emateko, Gernika'ko zugaizpean biltzen ziran.

Euskotar guzien ereserkia Gernika'ko Arbola da. ¡Euskotafak! Aintza **Bizkai** aberats eta abertzaleari.

Meatokoki—mina; itsaontzi—barko.

IZPASTERĀK

Euskadi'ko IzpasterĀ oso arkaitz eta afitsua da. Iger eta Matxitxako muturĀk nabariĀn daude. Ibai-efeka eder asko bere izpasterĀĀn eratzen dira; aben artean edefenak: Pasai, Mundaka eta Bilbo' koak dira.

Donosti'an itsas-kolko polit eta alaitsua edatzen da

LUĀRALDE-EDAKUN

Euskadi'k 20.676 Km.²' ko edakuna du.

Araba'k 3.044 Km.² ditu.

Gipuzkoa'k 1.884 Km.² ditu.

Lapurdi'k 777 Km.² ditu.

NapafĀ'k 12.026 Km.² ditu.

Bizkaia'k 2.165 Km.² ditu.

Zuberoa'k 780 Km.² ditu.

BIZTANLEAK

Euskadi'n 1.383.000 biztanle bizi dira, Km.² 'ko, 66 biztanle.

Araba'k 100.000 biztanle ditu.

Gipuzkoa'k 285.000 biztanle ditu.

Lapurdi'k 115.000 biztanle ditu.

Nafara'k 387.000 biztanle ditu.

Bizkaia'k 470.000 biztanle ditu.

Zuberoa'k 22.000 biztanle ditu.

Biztanlea—gizaki.

LUDI'AN BIZI DIRAN EUSKOTAÑAK

Bere sortefitik kanpora bizi diran euskotafak 2.000.000 irixten dira. Argentina'ko Erkala'n bakafik, 800.000 euskotar eta 400.000 euskotar aur badira.

Ameriketara joan diran euskotafak bere izapen eta langiletasunaz berezten dira.

NEKAZARITZA, ARTEZIA ETA SALEROSTITZA

Euskadi'n, gari, garagar, olo, arto, ñlar, babafun, txitxirio, baba, ta ziziri asko ereiten da.

Igali ta beste arnari artean, mats, oliondo, uñga edo almendra, ur, lusa-gar, udarbi ta tipulak dira.

Emaitz abekin, ardo, olio, ugorki, azuke, pataf-edari, garagardo ta beste gauz asko egiten dira.

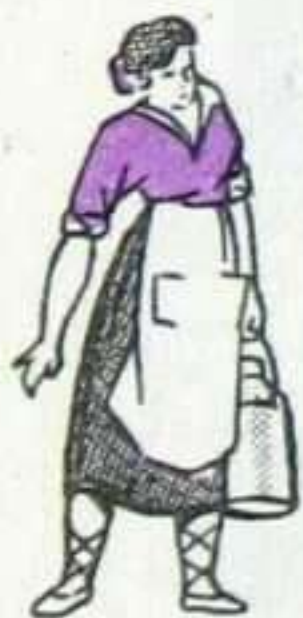
Egufen artean, lertzun, aritz eta pa-goak daude.

Abereetan lenengoenak, zaldi, asto, bei, idi, ardi, auntz, txefi, zakur, egazti eta untxiak dira.

Zurikats, aspalto, zink, espatopluor, burnime, potasi-gats, ta berun meatz asko badira Euskadi 'n.

Españi guzian 4.442.872 kintal burni-meatz bildu ta jasotzen dira, ta abetatik 2.123.290 Euskadi 'koak dira.

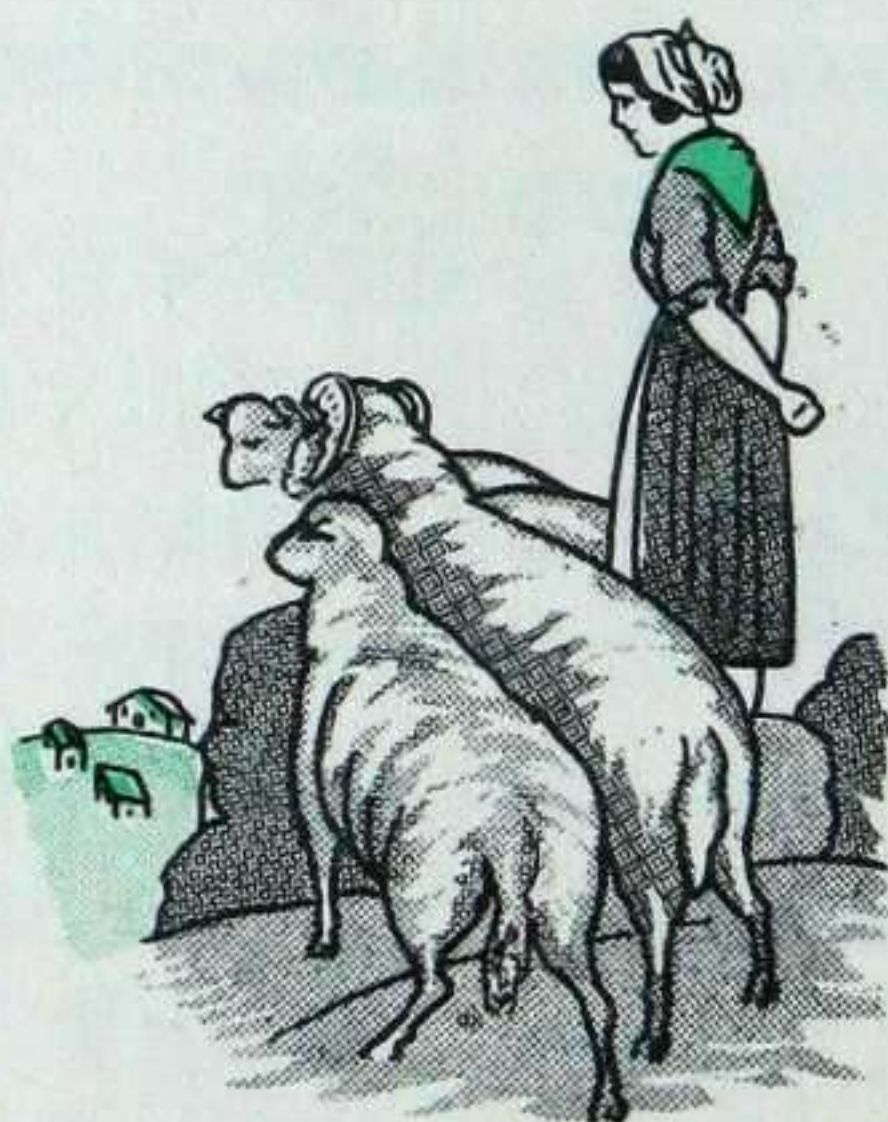
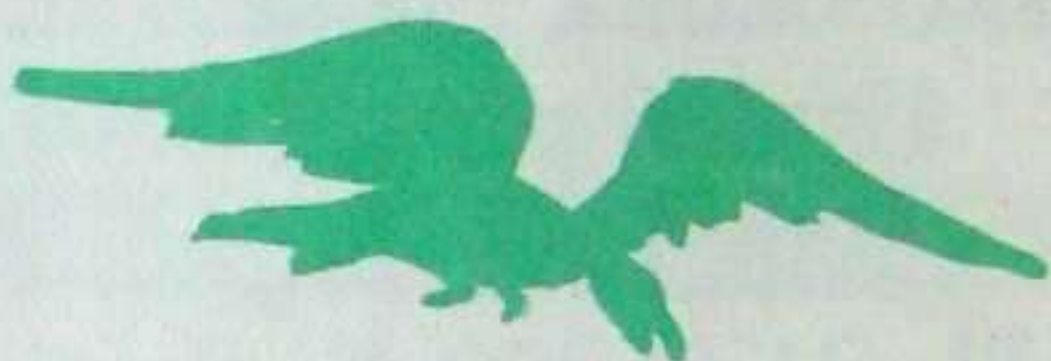
Meatz-olioak, altzairu-burdiñak, afikatz liloak, karebeltz gordin eta oletan eragiñak; burni-gozo, burni-burdiñak, zilar eta gatzak badira gure eñian.

Txitxirio—garbanzo; arnari—frutuba; udarbi—eremolatxa; ugorki—alkol; zurikats—lignito; afikatz—meatz ikatz.

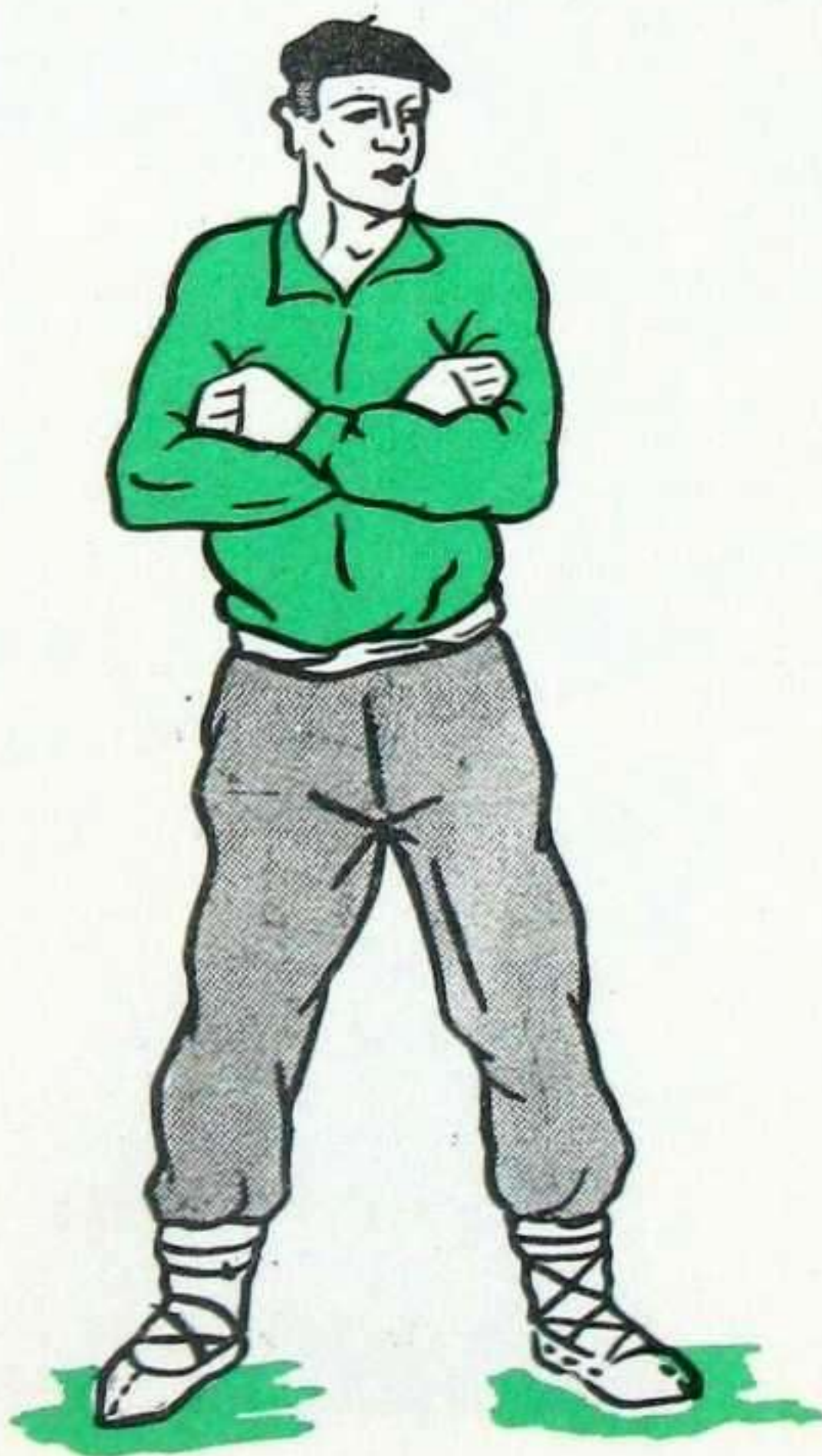

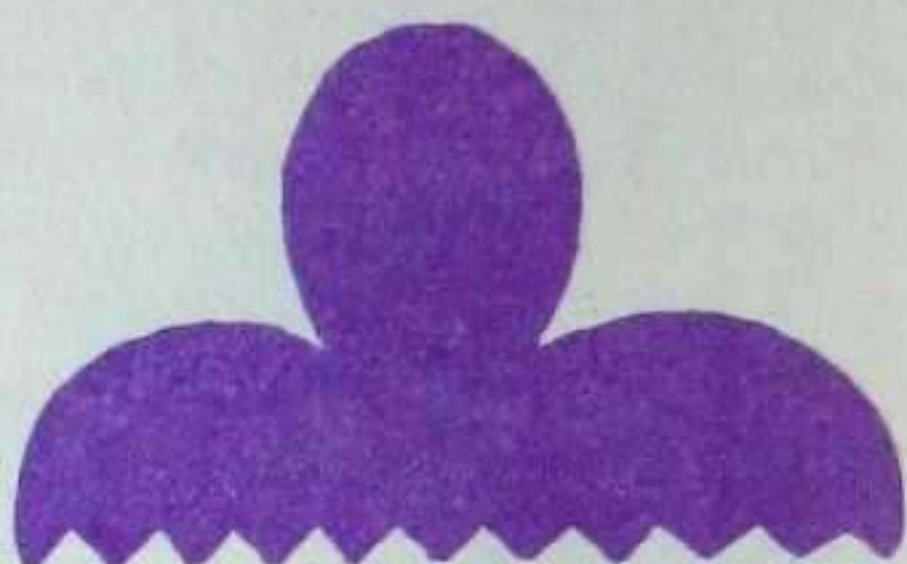
EUSKADI'KO

LUTELESTIA

(Azkena)

EUSKADI'KO

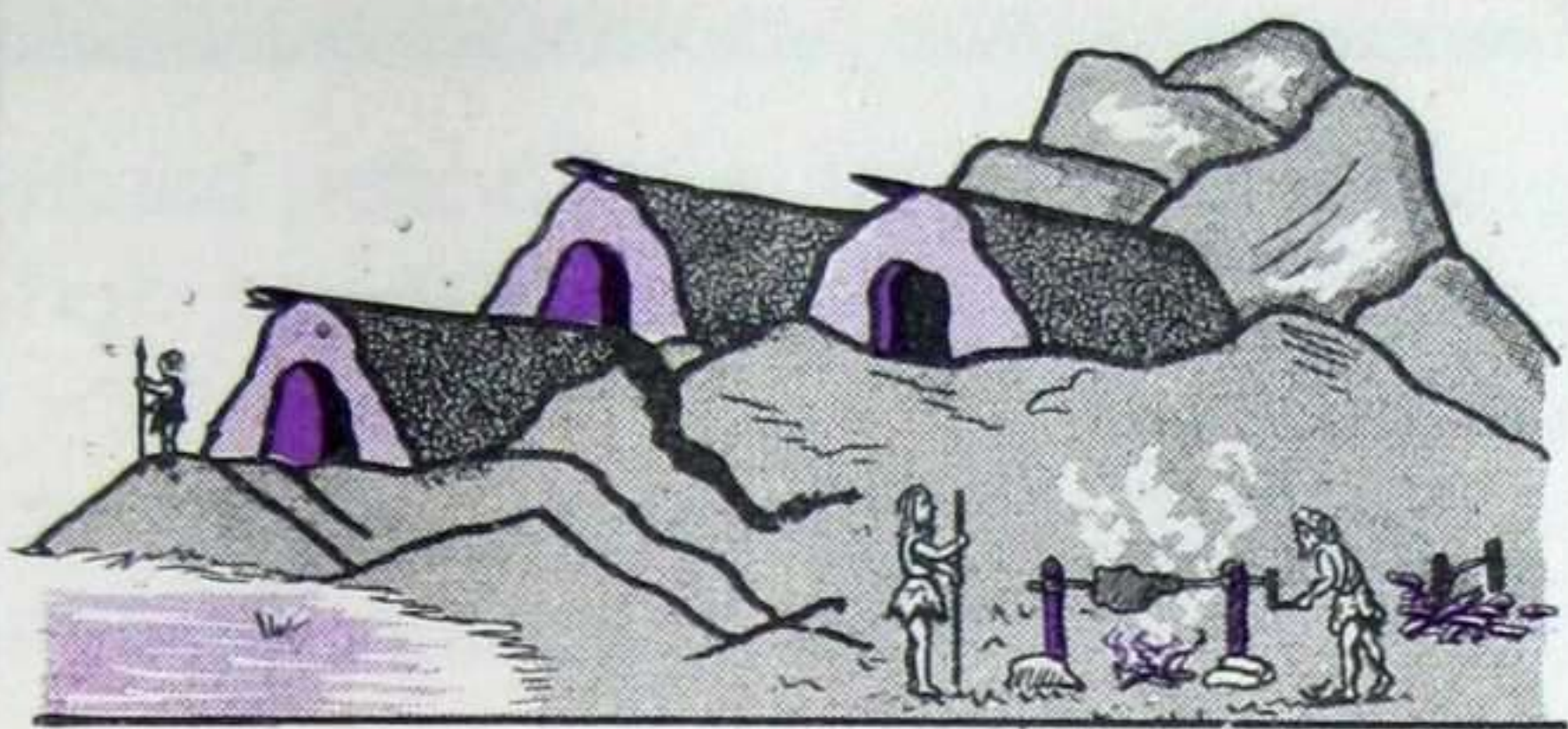

EDESTIA

LENENGO BIZTANLEAK

Josu jaio baño zortzi gizaldi lenago etofi ziran Euskadi'ra euskotafak.

Baso eta belar txarrez betea zegon guzia, lur ontan beñere gizonik bizi izan etzalako.

Euzko-sendiak lur guzian zabaldu ziran eta abere-aurkez ibili bear izan zuten.

Euskadi'n bizi-izatera sartu ziran

zendiak, izan ziran: Baskondar, bardulotar, autrigondar eta Tarselitar deritzatenak.

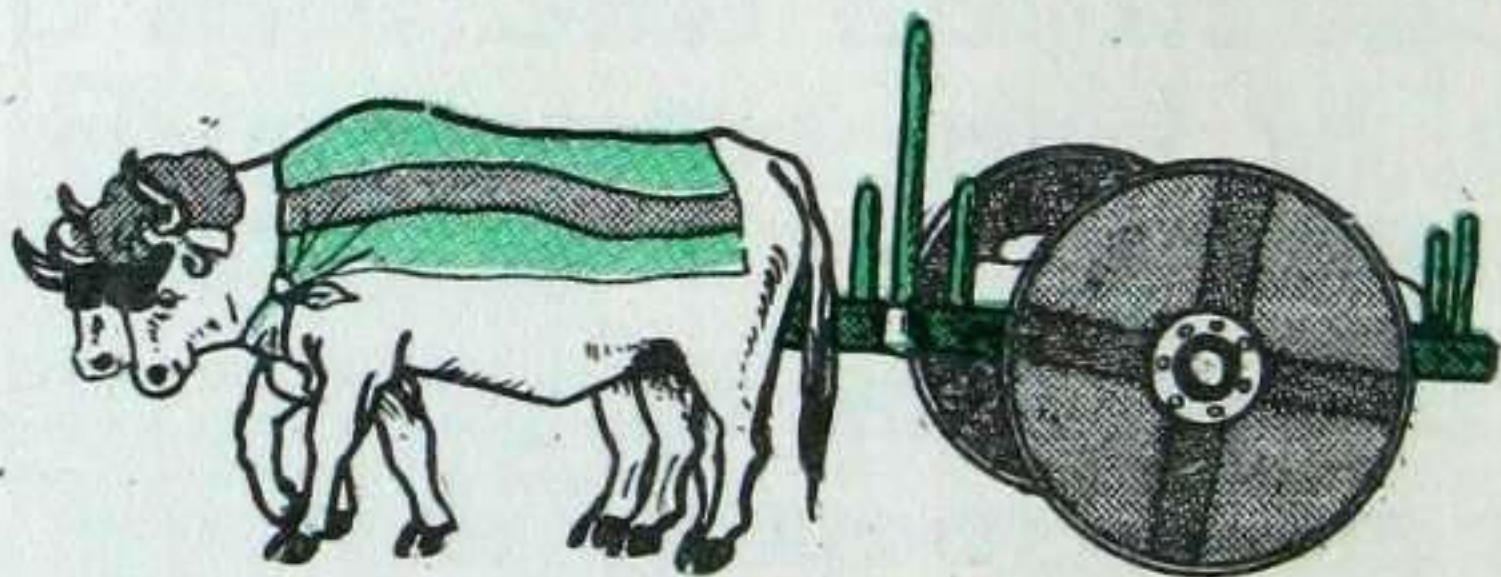
Baskondar deritzatenak Jaka eta Napar aldeko lufak aukeratu zituzten, Ebro ibaitik Adur ibairaño.

Bardulotar deritzatenak, Gipuzkoa'ko itsas-ertz Oria ta Urola ibai inguru, Arantzazu eta Deun Ander mendietan zabaldu ziran. Ia Ebro'raño iristen ziran.

Karistiotafak, Deba ibai-ertzetan eta Araba'ko zelaietan.

Autrigondar deritzatenak, Bizkai'ko sortaldean.

Eta azkenez Terselitafak, Lapurdi'n.

ANTZIÑAKO EUSKOTAREN BIZIKERA

Ur utza edan eta lufean lo egiten zuten. Emakumeen antzera ile luzea ta azkatasuna eramaten zuten.

Ondo legortu ta zapaldutako aitz-ezkuñaz ogia egiten zuten.

Olioen ordezt gantza erabiltzen zuten, ta zartasun eta nausitasun arauz maiean eseritzen ziran.

Biribilka ta txistuen soñura dantz egiten zuten, edo banaka jauz-egiñik, zeñek zeñek baño aundiagoko jauzka.

Gudan kementsu ta asafetsuak ziran, ta beren azkatasunaren alde guda beti egiten zuten.

Jaungoiko bat bakara gurtzen zuten ta berari Urtzi deitzen zioten.

IBEROTARAK

Lasai eta zoriontsu bizi ziran euskotafak beren mendi eta zelaietan.

Euskadi'ra etofi ziran lenengo etsaiak Iberotafak izan ziran, eta lur asko menperatu zituzten.

Menperatu zituzten lur abei, «Iberia» izenzat jafi zioten.

Gero pakea abenda biak egin zuten.

KELTAÑAK

Euskotafak beren azkatasun osorik zeukaten, beste etsai batzuek etofi ziranean: Keltañak.

Keltañak oso gudari eta ausarditsuak ziran. Euskotar paketsuai guda egiñik, Euskadi'tik igaro ziran.

Euskotafak guda ontan garaitsu irten ziran, eta keltañak iberotafekin bizitzera juan ziran.

Abek alkar nasturik, keltiberotafen abenda sortu zan.

EŔOMATAŔAK

Euskotaren edestia ezagutzen astenda, eŕomataŕak beren gudarosteak Euskadi mugetara bialdu zituztenetik.

Kaiser'en gudariak, Josu jaio baño 56 urte lenago, Lapurdi'ra etofi ziran.

Eun euskotaŕek, eun eŕomataŕei gogor ekin ziotela ta gureak garaile atera zirala, bada zuzmufa.

Efomatafak, Araba ta Napafa'ko efi
batzuek afapatu zituzten. Euskotafak,
gudaldi gogorak efomatafen aurka
izan zituzten. Euskotafak beren antzi-
ñako azkatasuna beti izan zuten.

Ofengatik abesten zuten:
Oktabiano,
Munduko jauna.
Lekobide,
Bizkai'koa.

GOTARĀK

Ataulfo buruzagi zutela gotafak eto-
fi ziran, eta efomatafak menperatu zi-
tuzten.

Euskotafak, len efomatafen aurka
bezela, gotafen aurka ere gogor ekin
zuten.

Gotar-efegeak Euskadi'ri zati bat
menperatu zioten.

Aldi ontan euskotar eta gotar artean
guda gogorak izan ziran.

Ofela Wamba bakaldunak guda go-
gora egin zien euskotafai 672'gaŕen
urtean baña ezin izan zituen menperatu.

Azkenez euskotafak garaitzale irten
ziran, eta galdutako efiak beriz bere-
ganatu zituzten.

MOROTARAK

Apirka'tik moroak etofi eta Euska-di'raño eldu ziran.

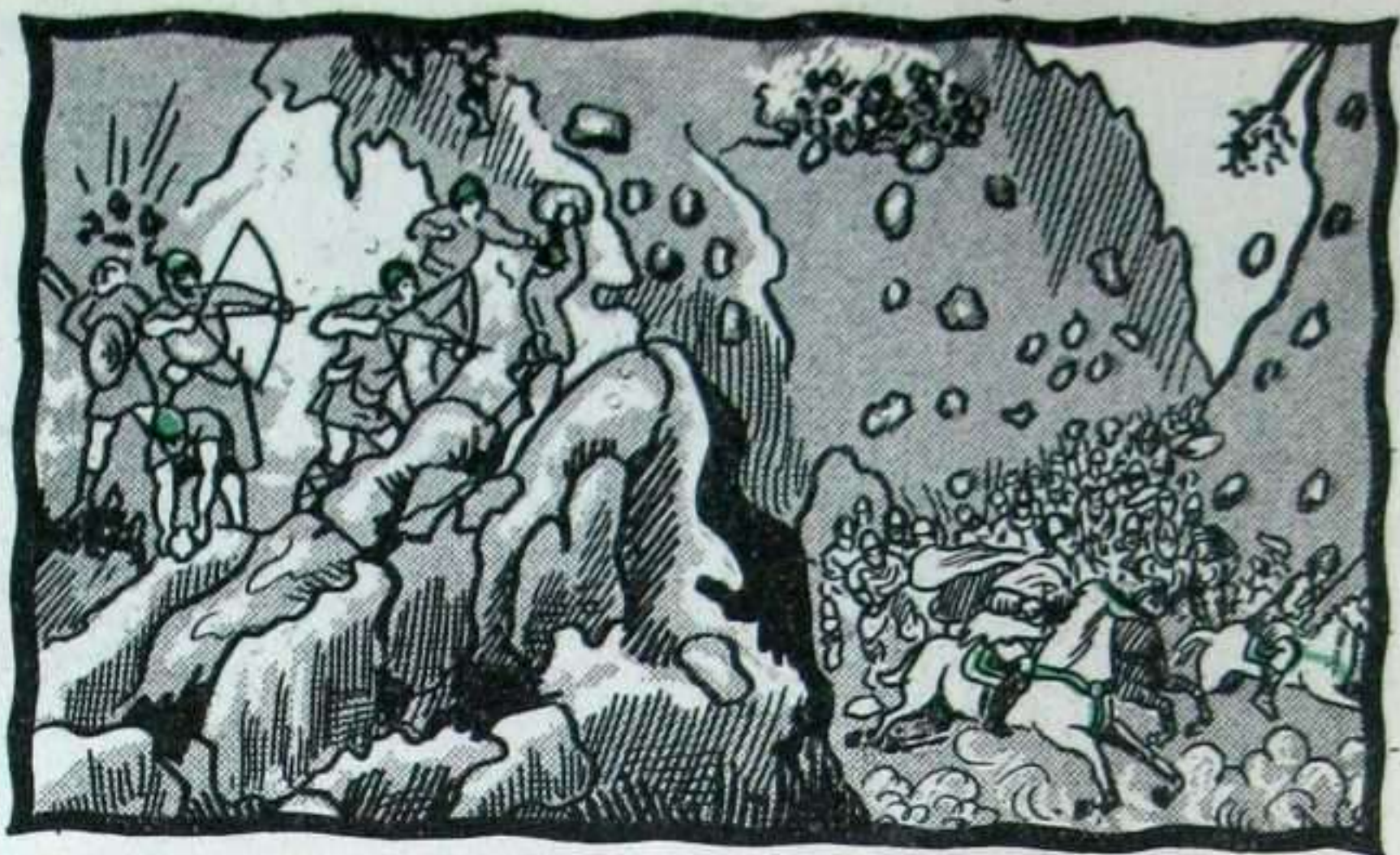
Gotañen bakaldefia moroak pofo-katu zuten.

Euskotañen azkatasuna gordetzeko, Iñigo Jimen Aritza Napaña'ko eñege edo bakaldun izendatu zuten.

Indartsua eta kementsua zalako eñe-ge oni, Aritza izentzat eman zioten.

Moroak Iruña uriraño etofi ziran; bidean arapatzen zituzten eñi guziak ondaturik.

PRANKOTAÑAK

778'gafen urtean, Karlo Aundia Euskadi'ra etofi zan efi eta lur batzuek menperatu naiez.

Orduan Napaña'ko euskotafak jaiki ta Ofeaga'ko gudaldi ospetsuan Karlo Aundia ebaindu zuten.

Gudaketa ontan prantzetar jaun ospatsu asko il ziran, beren artean Efolan-burua.

810'gafen urtean prantzetafak beñiz etofi ziran Ludobiko buru zutela ta bere lufaldera joatea beñiz ere zail izan zitzaion.

AKITANIA'KO BAKALDEĒIA

Ofeaga'ko gudaldi ondoren Akitania'ko bakaldefia sortu zan, eta alde artako eusko-efiak menperatu zituen.

Prantzia'ko efegek bere lufetako euskotafak, Peġo ta Aznar buruzagi zituztelarik, Napara'ko beren anaiekin guda egitera biali zituen.

Ofeaga'n bezela Napara'ko euskotafak garaitsu irten ziran.

Gotaŕen aurkazko gudaldietan Akitania'ko euskotafak napartaŕei lagundu zieten.

NAPAÑA'KO BAKALDEÑA

Napartañak amazazpi eñege euskotar izan zituzten eta gero Txanpañe, Prantzi ta Ebreux'ko aldekoak aginduzuten baña euskotañak beti azke.

Lenengo Napar eñegea lñigo Jimenez Aritza izan zan; eta azkenekoa Isabel eñegiña.

Napañak bere batzar nagusiak izan zituen, diru, gudarozte edo ekerzito, auzitegi ta gañerakoak egiteko.

ARAGOI'KO KONDADOA

Aragoi'ko lenengo kondea Aznar Galindo izan zan. X'garfen gizaldiko asieran, Aragoi eta Euskadi batu ziran, Andre Goto, Aznar Galindez Kondearen alaba ta. Napañako Santxo Abarka bakalduna eskondu ziralako.

Bigarfen bakalduna, Garzi Jimenetz izan zan.

Fortun Garzes'ek asko zabaldu zituen bere lurak eta Santxo Gartzeiz'ek jaraitu zion. Au Gormazko Deun Estepan eta Baldejunkera'ko gudaketan arkitu zan. Bakaldun onek Euskadi, Aragoiko, kondadoari batu zion. Gero Garzi Santxez, Santxo II Abarka, Garzi IV, ta Santxo III Aundia, Napaña'ko efegeak izan ziran. Azkeneko au Kalataña-

zor'eko gudan izan zan. Euskalefi gu-
ziko bakaldun auxe dakusgu, bada bere
menpean arkitzen ziran Napaña, Bizka-
ia, Lapurdi, Zuberoa, Gipuzkoa, Araba
ta Aragoi.

NAPAÑA'KO EĒEGEAK

(1054 - 1234)

Garzi III, bere anai Gaztela'ko eĒe-
gea Pernando I'koak irail zuen.

Onen urĒen Santxo IV izan bakaldun
edo eĒege, baña bere anai EĒamun'ek
arkaitz baten mutuĒetik bota zuen. Gero
Santxo V bakaldun izan zan, Aragoi'ko
eĒege lendik zana, oĒela bi bakaldun-
tzak beragan bildu zituen. Berdin noski,
Kepa I ta Albontza I Gudaria, Napaña ta
Aragoi'ko bakaldun batez izan ziran.
Garzi Ramirez, Beritzale izentzat zera-
manak, Gazteiz iratsi zuen. Bere seme
Santxo Indartsu, Tolosa'ko Nabas deri-
tzan gudaketan aurkitu zan.

GIPUZKOA

Gipuzkoa'ko lenengo denborako befi gutxi dakigu.

Gipuzkoa, urtean bi aldiz efi batzuetan bederik biltzen ziran legebatzafez, zuzentzen zan.

Gipuzkoafak beren lege eta oiturak gordetzen ardura aundia zuten, eta beren leñargia osoro maite zuten.

Gipuzkoa, Euskadi'ko zatitxoa zan, bañan Jaunen bidez bakafik zuzendua, bere jaunekin batean Napaño'ko efegeak zuzentzen zuten arte.

1200'gafen urtean, Gipuzkoa, Napa'fa'tik azkatu zan, eta Gaztela'n agintzen zuen Albontsa VIII'rekin batu. Bere azkatasuna gordetzekotan ordea.

Ingalatefa'kin pake eta guda elkar-

---

teak egin zituen: auxe' bere azkatasu-
naren agerkai.

Ordutik Gipuzkoa'ko edestia edo
kondaira Gaztela'koarekin nastutzen
da, ta bere euskotar anaiekin guda egin
beaŕean nai ta naieztu arte.

Ala ere Gaztela'ko bakaldunak etzi-
ran Gipuzkoa'ko legeetan iñolaz sar-
tzen. Gipuzkoa'ri azkatasuna 1839'gaŕen
urtean kendu zioten.

NAPAĀRA'KO EĒEGEAK

(1234 - 1328)

Teobalda I, Santxo Indartsu'aren
iġobak, eraman zituen euskotaŕak Lur
Donea menperatzea. Bere seme Teo-
balda II, Isabel, Deun Koldobika'ren
alabarekin eskondu zan. Teobalda'ren
uŕena Endeka I etofi zan, eta onen uŕen
Jone I, Pilipa Edeŕa zeritzan Prantze'ko
bakaldunarekin eskondu zana. Orduan
Euskadi'ko alderdi au Prantzeri batu

zan. Bakaldun oni, Koldobika Hutin, Pilipa Luzea, ta Karla l'goak jafaitu zioten.

Jone II bakaldun andere jakintsuak bere efiaren befizko azkatasuna iritxi zuen.

NAPARA'KO EREGEAK

(1328 - 1425)

Karla II Gaistoa, Prantze ta Gaztelaren arteko gudaketan ibili zan. Karla III Zindoa'k pake ta zoriondasunezko bakalduntza izan zuen. Bere alaba Blanka, bakalduntzaren oñordeko izan zan: au orduko Jon II Aragoi'ko bakaldunarekin eskondu ta zegon.

ZUBEROA

Zuberoatar-lufaldea bere zeru-garbipean izaten diran batzar zahez berezi ta zuzentzen zan.

Napafa'ri batua egon zan, eta X'garren gizaldian, kondado azketsu azaltzen zaigu Aznar Asinario buruzagi zuela.

Zuberotar buruzagiak, bata-bestien lefoz XIII'gafen gizaldi arte nabari dauzkagu.

Gertaera malkartsu batzuen bidez, Prantze'ko efegeai batu zan, eta ofengatik aben uztarpea jaso bear izan zuen.

Gero Bearne'kin alkartu zan eta denbora zati au igaro ezkerro, bere edestia Bearne ta Benabafa'ko edestiarakin nastutzen da.

Beti gorde zuen bere azkatasuna, baña 1789'gafen urtean Prantze'ko matxinadak edo efebolusioak ziaro kendu zion.

A R A B A

Araba'ko lenengo edesti izpafak oso nastuak dira.

Efomatar tresna batzuek zelaietan arkitu dira. Onetzaz igafi liteke an egon zirala.

Araba aintziña - aintziñatik Afiaga-

Anaidiaren Batzaŕen bidez, zuzentzen zan.

Napaŕa'ri batuta egon zan urte askotan. Iñoiz ordea Gaztelar bakaldunekin batu zan; baña beti bere azkatasuna gorderik.

1332'gaŕen urtearen Joŕailaren 2'an, Gaztela'ko bakaldunak biarturik bezela, bakaldefi oni batu zan, eta Aŕiaga'ko Anaidiaren ordeaz Aldundi bat jaŕi zuten. Orduan, Albontsa IX'gaŕenak Gaztela'n agintzen zuen. Onengatik Napaŕa'ko bere anaiekin guda egitera bear-tu ziran.

¡Zein gozagaitzak egintza zakar abek!

Araba'ri, 1839'gaŕengo zoritxaŕeko legearen bidez, azkatasuna kendu zioten.

L A P U R D I

Euskadi'n zati onek ere XII eta XIII'gaŕen gizaldietan buruzagiak bazituen.

Lapurdi'ko lege-batzak, Ustari-
rits'en biltzen ziran.

Santxo Aundia'k kondado azke egin
zuen arte, lapurditak Naparri batuak
egon ziran.

1193'garren urtean Akitania'ko du-
keai, Ingalaterra'ko errege zanari, batu
ziran.

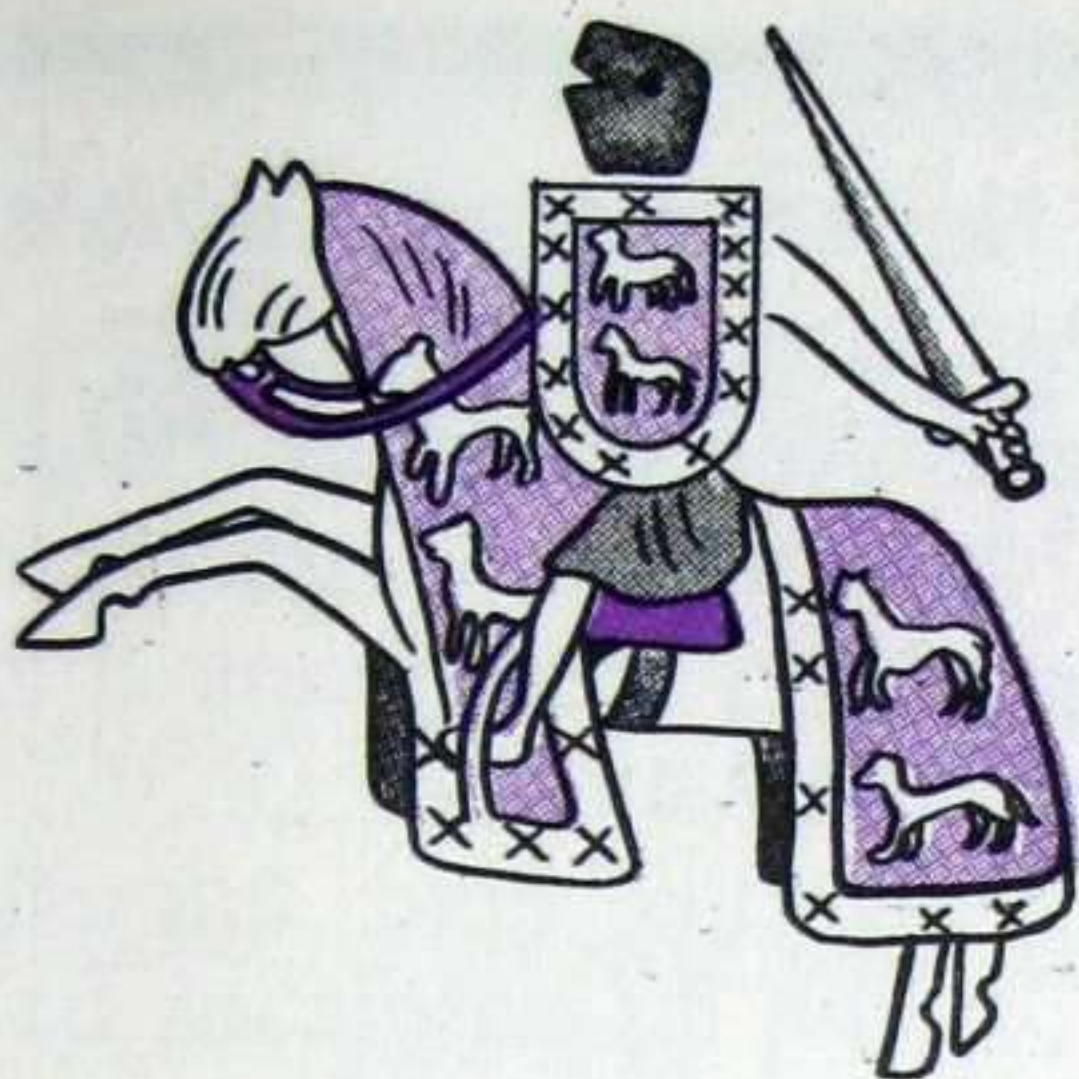
1353'garren urtean Lapurdi'ko orde-
zariak, Ingalaterra'ekin batuta zeudela-
rik, salerosle-elkarte bat egin zuten.

Ingalaterra-pean egon ondoren, Kar-
la Prantze'ko bakalduna jauntzat izan
zuten.

XVIII'garren gizaldian, España ta
Prantzi gudan zeudela, Lapurdi ta
Gipuzkoa elkartu ziran, ez bata ta ez
bestea gudan sartzeko.

1789'garren urtean Prantze'ko matxi-
nadak edo errebolusioak Euskadi'ko
zati oni azkatasuna kendu zion.

LOPEZ-ARO'TAR DIEGO

BIZKAI'KO JAUNA

(1277)

BIZKAIA

Bizkaitařak aintziñako batzařen bi-
dez zuzentzen ziran, baña atzeřitařak
indar egin-da, bere lenengo Jauna izen-
datu zuten.

Lope Portun'ek eragin zuen Padu-
ra'ko gudaketaren ondoren, izendatze
auxe egin zan. Jon Zuria ere deitzen zi-
tzaion.

Bizkai'ko aintziñako jaunak, Alda-

---

mira, Aro, Napáfa, Lara ta Gaztela etxe-
etakoak izan ziran.

Bizkaia ta Napáfa alkar batu ziran,
eta ofela iraun zuten 1.200 gaŕen urte ar-
te. Geroago, Telo bere Jauna il zalako,
Gaztela'kin batu zan.

Lara ta Aro'ko etxe nagusitzaren
ondoren, Endika II Gaztela'ko bakaldu-
nen andere zan Jone'ri buruzagitza
eman zitzaion. Onen seme Jon III'ri,
Gaztela'ko bakaldun izendatu zitzaion.

Bizkai'ko Buruzagitza 1358'gaŕen
urtetik aŕera, Gaztela, Austiria ta Bor-
bon'go etxeak izan zuten.

Bigaŕen bidezkundean Kolon'ekin
Amerike'tara joan bear zuten itsasontzi-
ak Bizkaia'k gertu zituen.

Bizkaia ta Gaztela alkar batu zirane-
an, bakoitzak bere azkatusuna gorde
zuen, ta onela jaŕaitu zuten 1839'gaŕen
urteraño. Urte ontan Bizkai'ari bere az-
katasuna kendu zitzaion, España'ko
probintzi utsean gelditurik.

JAZOKUN BEREZIAK

KALAGOŖI'KO SUTEA

Sertorio altxa zan efomatafen kaltez, eta asko lagunduko zioten euskotafak, berenganatzea ef ez iritxi zuen.

Geroago, Perpena'k Sertorio il zuen, bazkari batean zegoela.

Orduan, efi asko efomatar'en atzapafetan erori ziran.

Efi aben artean Kalagofi gogor azaldu zan; baña efomatafak kiskali egin zuten.

Emen galdu ziran Kalagofi'ko euskotar zintzoak.

EUSKOTAR KEMENTSUAK ADU- ŖAMEN GAPEKI ILTZEN DUTE

732'gafen urtean morotafak Euskadi'ra etofi ziran, Adufamen Gapeki buru zutela. Au, Ofeagatik Prantzi'ko Tolosa'raño igaro izan zan.

Karla Martel'ek gudan irabazi zion. Gero, Kordoba alderontz eusko-lufetan bafena zetofela Efonkari'ko euskotafak bidea irten ta gudarozte guzia pufukatu zioten.

EUSKOTAĀAK ABDELMEL'ERI

GARAITZEN DIO'TE :: :: ::

Kordoba'ko Adufamen garaitu-ta urte batzuek geroago, befiro Euskadi'ra etofi ziran morotafak. Buruzagitzat Abdelmelik zekarten.

Lenago bezela Napafa'ko euskotafak garaile irten ziran.

OLASTI'KO GUDAKETA

Prantze'tik itzultzen Adufamen I'go Bakalduna Izaba'ko atetik igaro bear zuen.

785'gaŕen urtea zan, gudaketa au izan zanean.

Euskotafak morotafen garaile irten ziran. Andre kementsu batek bere luŕalderantz ziŕoan Adufamen eŕegeari, burua ebaki zion.

BEĀIRO MOROTAĀAK

Adufamen III'gaŕenak, Leoi eta Napafa'ko eŕegeak garaitu zituen Baldejunkera'ko gudaketan.

Befiro sartu zan Euskadi'n morotar Eŕegea, ta eŕi asko artu zituen.

Azkenean euskotafak, il zituzten morotar gudari geienak.

TOLOSA-NABAS'ko JATZAÑA

1212'gafen urtean Santxo Indartsu, bakaldun kementsua, bere eusko-gudariekin morotar-oste aundi baten afean azaldu zan. An zegoan morotafen-buruzagia bere txabolan kate gogofez inguratua.

Euskotafak, beste efitako beren lagunekin, morotar-ostea eraso zuten; ta Santxo berak kate guziak ebaki ta puzkatu zituen. Jaungoiko'aren etsaiak lazter gelditu ziran, austuak bezela.

TEOBALDA I.

GURUTZKUNDEAK

¡Aintza Euskadi'ri, Gurutze-gudalditara joan zalako!

Kristar zintzo ziran euskotafak, beren bakaldun Teobalda I buru zutelarik, Lur-Donea menperatzera joan ziran. Geroago, Teobalda II'en denboran ere, gurutze-gudaldiak etzituzten utzi.

Ludi'ko lufalde ufuti aietan, Josu bizi izan zan. Lur oietan beaz euskotafak beren sinismenaren ager-kai edefa aitortu zuten.

BIANA'ko BAKALDUNGAIA

Aragoi'ko Jon Bakaldunak etzuen iñolaz nai izan Biana'ko bakkaldungaiak Napafan agintzea. Ofegatik gudaketa gogofa sortu suten, Napafa'ko euskotafak Aragoi'tafen aurka. Zuzenbide guzik aldebat lagarik, Lono egun gutxitan bederik efegiñ izan zan. Napartar onak Bakaldungai eta Blanka'ren alde jaiki ziran.

Febo'tar Pantzeska denbora gutzian bakaldun izan zan, eta onen ondoren Katarine, Albret'ar Jon'ekin eskondurik zegona.

NAPAÑA'ko MENPERATZEA

Euskotafak, beren azkatasun osoa beti euki zuten. Baña Gaztela'ko Fernando efegeak, Napaña'ko lufaldea beretzat afapatu nai zuen.

Ontarako bere gudarozteak Napaña'ra bialdu zituen, ta lufalde aien jabe egin zan orduan. Napaña'ko efegeak, Benapafe'ra iges egin zuen, ta ementxe bakaldefia beñiro bere ganatzeko gudarozte aundiak batu zituen.

AMAIUR'ko EUSKO ZAIPENA

Beren lufaldea zaitu zuten azkeneko euskotar kementsuak, Baztan'go ibafan dagon Amaiur'ko gazteluan gorde ziran.

Antxe, beste gudari artean, Xabier'ko Pantzeska Deunaren anaiak zeuden.

Gaztelafak euskotar-sail aundia irail zuten, ta ziñopa kementsuak zeuden gazteluaren jabe egin ziran. Xabier'ko Pantzeska deuna, txikia zalako Benapafe'ra iges egin zuen; ta onen anaiak eriotzez zematurik gaztelafen aldetik egon ziran. Pantzeska deuna jaio zan etxe efe ta porokatu zuten ta Azpilkueta'r Miren bere ama gaxoak malko ugari ixuri zuen onetxegatik.

BERJABETZEKO GUDAK

Napafa, Lapurdi ta Zubero'ko euskotafak, eta bearnetafak, Pantzetafak lagun zituztela, galdutako Napafa'ko bakaldefia berjabetzera etofi ziran.

Zori txafez ezin izan zuten bere naia bete.

Albret'tar Jon ona Bearne bere lufaldean kistor-ki il zan. Bere seme Endika'k aitaren bakaldefia ezin bereganatu izan zuen.

Gauz abek igaro ondoren, Napafa'ko zati bat Gaztela'pean gelditu zan, eta Auñamendi'ko beste alderdiko zatia, azkatuta. Ofela gelditu zan Euskadi bi zatitan banatua. Zizneros Kardenalari otu zitzaion euskotar napafak Andaluzi,ra erbestetzea, beren sortefia-
ren alde jaiki etzitezen beñere geiago.

AMERIKE'TAKO AGERKUNTZA

Euskotafen gertaldi ospatsuenetako bat Amerik'etako agerkuntza da. Bizkaitar afantzale batek, (ala esaten du Aita Henao'k) italiar Kolon'dar Kistobal itsasoan arkitu zuen ta afantzaleak esan zion, Indiak ziruditen lur batzuek oso urutian bazeudela.

Itsasoko ekaitzak eraman zuen lur aietara. Au 1492'gafen urtean igaro zan. Kolon'dar Kistobal'ek, beste itsasgizonen artean, euskotar mordozka bat bildu zuen, ta Mari Galanta, Niña ta Pinta zeritzaten iru itsasontzitan Amerika aldera joan zan, Pernando efegek gero Napaf'a'koa izan zanak, eman zioten laguntzarekin.

Italiafak, euskotafen laguntzarekin, Amerika agertu zuen.

¡Aintza euskotar kementsu aiei!

LUDIAREN JIRAKO LENENGO IBILKUNDEA

1519'gafen urteko agofaren 20'an euskotar Elkano'tar Jon Sebasten'ek, lenengo aldiz ludiari jira eman zion; ofegatik Karla I bakaldunak ikurditzaz ludi bat eman zion, ikufitz onekin: «Zu izan zihan lenengo inguratu ninduzuna». Elkano'tar Jon Sebasten, Getari, efi gipuzkoar politean jaio zan.

KRISTAUTASUN

ZABALKUNDEA

Josu'ren erakusketa doneak azkar izan zituen jafaitzale bikañak, gure Euskadi maitean. Goizperkia zabaldu zuten: Lapurdi ta Bearne'n, VII gizaldian, Maestritx'ko gotzai zan Amando deunak; gero Iruñan, Pirmin ta Onesto'k.

Euskadi oso uskurtzale edo jainko-zalea da. Eta euskotafak ziran, beste askoren artean, deun abek: Xabier'ko Pantzeska deuna, Loiola'ko Iñaki deuna, Prudentzi deuna, Pirmin deuna, Orosi, Nunilon ta Alodi neskutzak.

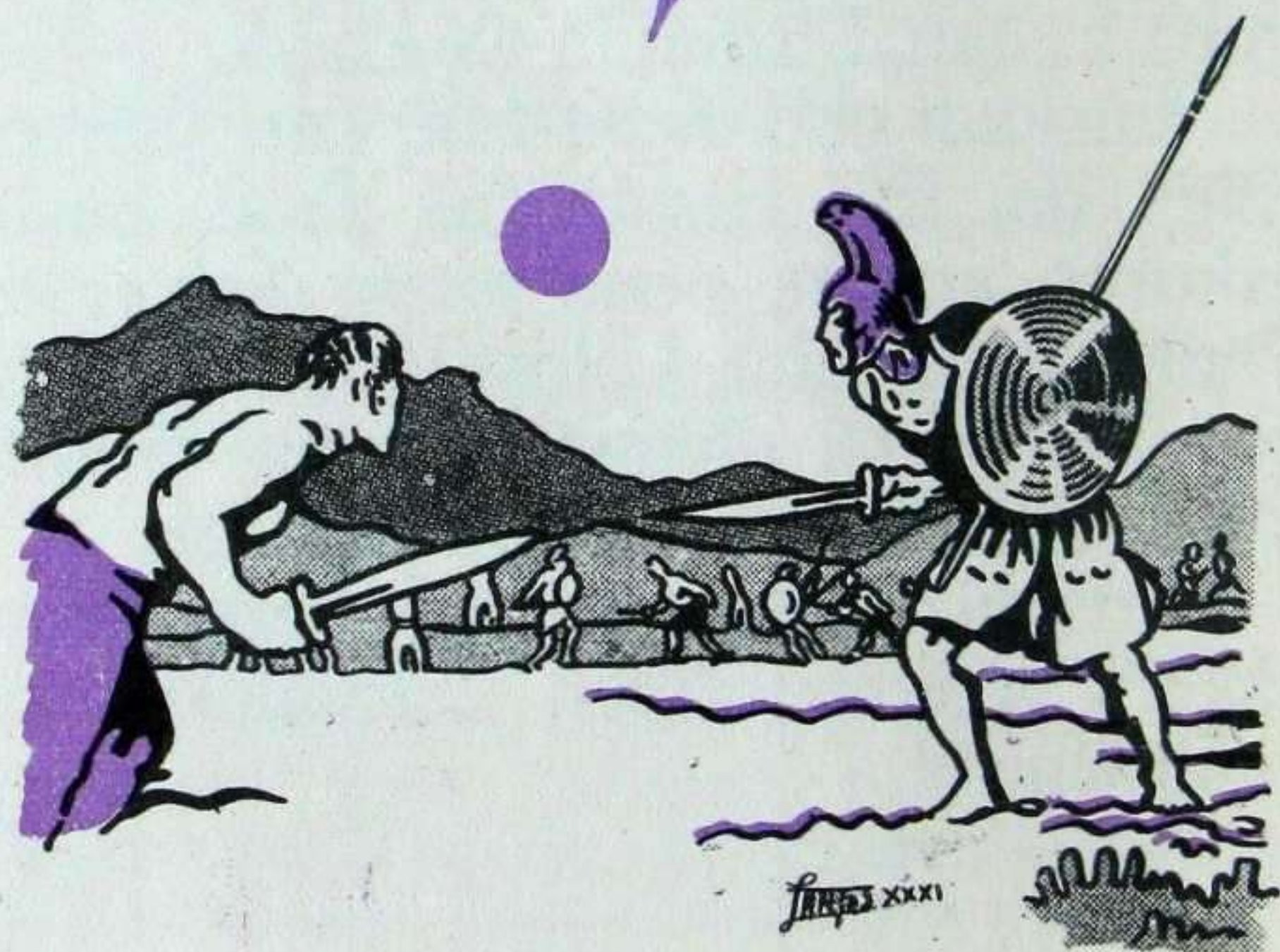
Kristau ziñestasunagatik beren bizia eskeñi ta eman zuten Euskadi'ko semeai aintza!

EUSKADI'KO

EDESTIA

(Azkena)

IPUI TA

OLERKIAK

ZUBEROTAR BAT ZERUAN

Bein batez, Aste Done'ko egun batean, artzai zuberotar bat mozkor-mozkor egin zan: ta kalean auxe abesten zijoazen mutitxo batzuei,

«Uso zuriak zerura,
uso beltzak inpernura»,

par-izeka egin zien artzai ordi o'ek.

Afátzaidean Santa Garazi'ra joan zan, baña mozko'ra zegolako, bidean erori zan, ta, buruan kaskafeko eder bat arturik, il egin zan.

Il ezkerro zerura joan nai izan zuen, eta bere lagun baten bidez Deun Ke-

---

pa'ri gezufa esan-da, onek sartzen utzi zion.

Jakin zuenean mozkor bat zerura sartu zala, andik uxiatu nai baña ezin idoro, noski.

Orduan, Deun Kepa'k onela zesan bando bat bota arazi zuen:

«Zeruko atean
ardo zuria saltzen da»

Esan ta egin: Berealaxe gure zuberotaña, zango batean, an agertu zan ainbeste maite zuen ardoa erosi zezan.

Deun Kepa'k orduan trumoi-otsez bi aingerui esan zien: Gizon moskor ura inpernura botatzeko.

Aingeruak artu, ta bota zuten inpernura gure zuberotar gizarajoa.

Ta ankaz-gora inpernura zijoan bitartean, ametsetan bezela entzun omen zuen:

«Uso zuriak zerura,
Uso beltzak inpernura»

ANDRE MAIA EĒREGIÑA'RI

ABESTIA

LOREA

Andre Maia Efégiña,
Lilia ta krabeliña,
Nik dakarkizut gofi gofiya
Usai gozozko afoa,
Ager zaitezen panpoxa.

TXORIA

Andre Maia Efégiña,
Kaiolan dago tariña,
Txio-txioka alaitzen daki
Bai ekaitzaren ortotza
Bai biotzaren mingotza.

IRULEA

Andre Maia Efégiña,
Irulea ta Joskiña,
Egin dezazun soñekotxo bat
Bear dituzu ardatza,
Oiala ta jostofatza.

OGIA

Andre Maia Efégiña,
Taloa ta artairiña,
Au da eguneroko ogia,
Jainkoari eskatuba
Efotatik badalduba.

EGUZKIYA

Andre Maia Efégiña
Eguzkiya ta sorgiña,
Etsaiak dira, ezin geiago
Eguzkian irudia
Atean karda loria.

İLARGIA

Andre Maia Efégiña,
Eguzkiyaren berdiña,
Gaueko izafen adiskidea:
İlargirik ez danean
Krixalu artu eskuan.

MAITE (AMODIOA)

Efégiña ta Saratsa,
¡Euskera onari aintza!
Nafafu'ako Érege jaunak
Egin omen du promesa
Emanen dizu biotza.

(LABAIEN'dar ANDONI)

PERNANDO ETA APAIZAREN NESKATXA

Pernando amezketaña Azpeiti'ra joan omen zan; beste askotan bezela, eñijai-etara; ta Apaizaren etxean baskari ona izango zala-ta, onen etxe iguruan zebilen.

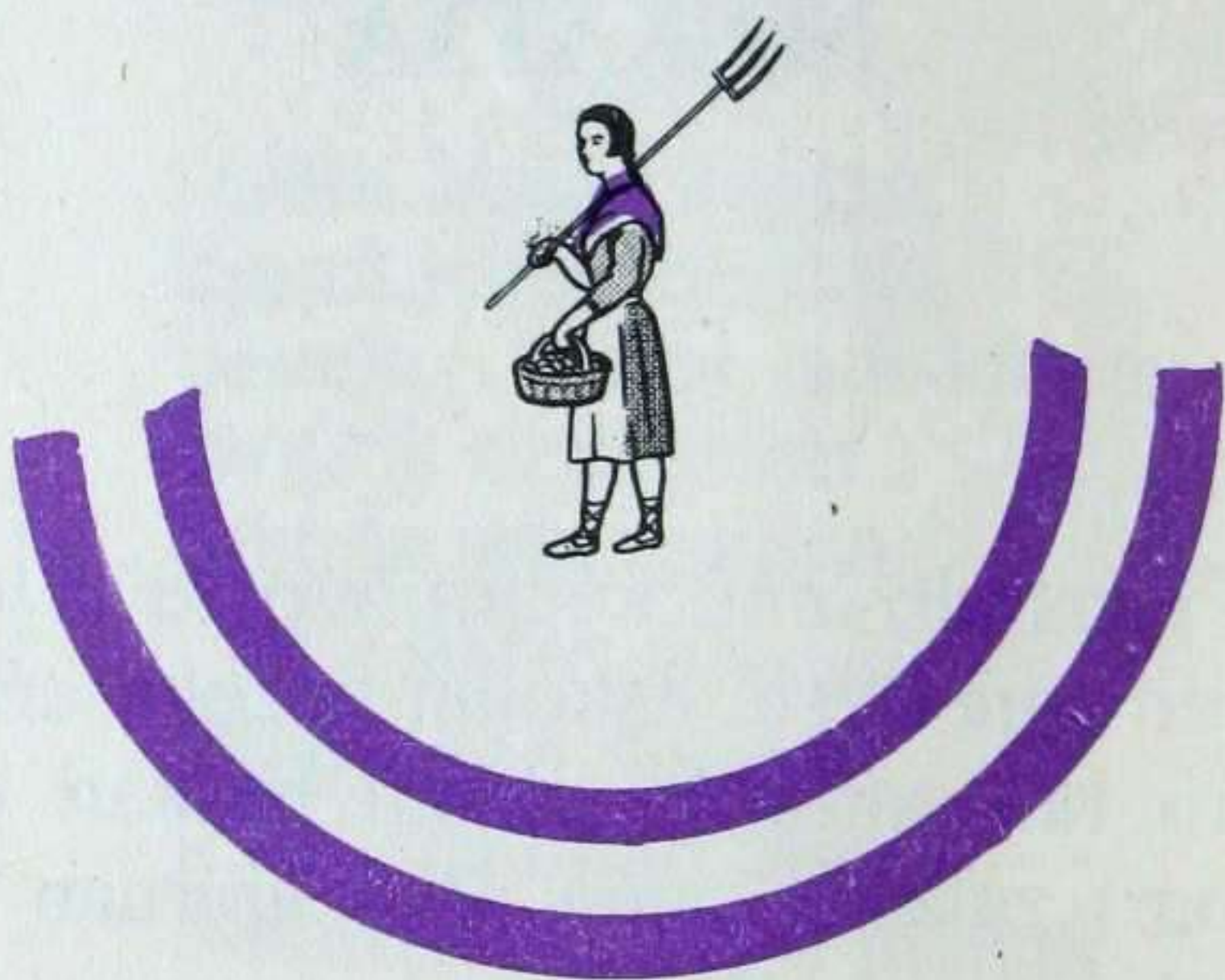
Amabiak baño len Apaizaren neskatxa irten zan sula buruan zuelarik iturira.

Pernando'k ikusi zuenean:—Aizazu
—esan zion—efi ontan, edonor bazkal-
tzera deitu nai danean, ¿nola esaten
zaio?

—Atoz gaur gure etxera bazkaltze-
ra—erantzun zion.

—Goazen, goazen—esan zion Per-
nando amezketarak, eta berekin baz-
kaltzera joan zan.

Kalea—kafika; suī — eñada.

TARTARO

Neguko gau otz eta busti bat zan.

Txikilan, artzaiaren txabola arkaitz eta zugaitz artean erdi gordea zegoen.

Gizon iletsu-iletsu bat eta bekokien erdian begi bat bakarra zuena, bidean zetoñen.

Txabolako atea jo zuen: Tartaro zan.

Txikilan artzaiak deia aditu zuenean galdetu zion.

—Nor da?

—Lagun bat—erantzun zuen Tartarok.

—Zer bear dezu?—esan zion artzaiak.

—Afatsa igarotzeko txoko bat—erantzun zion basabereak.

Iriki zuen Txikilan'ek atea, ta sartu zan abere zakafa esanik:

—Jafi zadak aparia; il zak arkumerik onena ta jafi zak sutan.

Ala egin zuen artzai gizajoak bildufaz dar-darka; baña lo artu zuenean basabereak, jafi zuen Txikilan'ek arkumea efetzeko burnea sutan gori-gori.

Gero ixilik beragana joan-da, burnea begi bakafean sartu zion.

Tartaro'k kafaxi ikaragafi bat egin zuen, ta atean jafi zan, ardiak besterik joan etzitezen.

Atera-ala, berak eskuekin ikutzen zituen banaka banaka.

Baña artzaiak bere bizkar gañean ardiaren lafu bat ipiñi zuen, ta lau ankaka kanpora irten zan.

Orduan poz-pozik, ixekaka ta pañez, naiko dantz-egin zuen.

Baňan Tartaro'k efastun bat bota zion. Txikilan'ek efastuna jaso-ta, beatzean sartu zuen. Orduan nabaitu zuen, efastunak kafaxi zegila: «Tartaro, emen nagok, Tartaro, Tartaro emen nagok».

Laritu zan Txikilan, dar-dar jañi zan, ta
eraztuna ezin kendu zuelako beatza
ebaki zuen ta putzura bota.

Eraztunak putzuaren bañendik ora-
indik kañaxi: «Tartaro, Tartaro, emen
nagok». Tartaro'k Txikilan arapatu nai-
rik, putzura bere burua bota zuen ta
arin-asko ito zan.

OLENTZARO

Emen eldu gerade
beñi on batekin,
gure enbajadero
Olentzarorekin.

Oña, oña,
gure Olentzaro:
pipa ortzean duela,
exerita dago:
Kapoiak baditu
afautxatxoakin
biar berendatzeko
zagi ardoakin.

Olentzaro joan zaigu
mendira lanera
borondate onarekin
ikatz egitera;
aditu zuenean
Jesus jaio zala
lasterka etofí zan
beñi ematera.

Oña, oña,....

Olentzaro gurea
ezin degu ase:
bakafik jan dizkigu
amar zefi txefi gazte:
saieski ta solomo
makiña bat este:
Jesus jaio dalako
alaitu zaitezte!

Ora, ora,
gure Olentzaro:
pipa ortzean duela.
exerita dago:
Kapoiak baditu
ařantxatxoakin
biar berendatzeko
zagi ardoakin.

OĻAR AZKAŔA

Axeri batek oĻar eder bat, basetxe-atari batean, aġapatu zuen.

Pozik zijoan axeriya, ta ataka batean maratĭla ezin biurturik ari zala, basetxeko andre ernaia azaldu zitzaion, kaġaxika ta bereganontz laxterka.

—Axeri gaiztoa, ator onera!...

¿Nora daraman oĻar eder ori? Lapuġa!... Ori nerea den!

Orduan oĻaġak axeriyari esan zion:

—Erantzun ezaion, ezetz. Ire-irean nanala, ta ez diñala nerekin ezer ikustekorik.

Asi zan axeriya erantzunetan:

—Atso zarpala, ago ixilik. ¿Nondik den irea oñar eder au? Ire oñategia osorik zegon, ta ixilik agonan.

Itz abek esateko, oñafa abotik utzi bear izan zuen, ta onek bere burua aske ikusi zuanean, etziyon ankari atsedetik eman, alik eta tela gañe batera iritxi zan arte. Andik ifi-keñua egin zion axeriyari.

Maltzur asko beren lanean trebe izan añen, abo ta itzak galtzen ditu.

(ELURMENDI).

JAINKOA TA ZIRAUNA

Jainkoa'k bein batean ziraun eta sugeari Beregana joateko esan zien.

Ziraunari esan zion Jainkoa'k:

—Gizonari kalterik egingo al diok?

—Berak ezer egin ez aŕen, nik aginka ekingo diot—erantzun zion ziraunak.

Sugeari ere esan zion Jainkoa'k:

—Ta ik kalterik egingo al diok gizonari?

—Berak neri kalterik egin ez badit, nik ere ez diot egingo—erantzun zion sugeak.

Orduan Jainkoa'k itxu utzi zuen zirauna.

PERNANDO AMEZKETAÑA

Pernando amezketara bere efitik Alegi'ra astoarekin zijoan, eskuan garo berdía zeramalarik.

Iya Alegi'ko kaleetara eldu zanean, alegitar bat bilatu zuen eta esan zion onek:

—Kaxo Pernando, eskuan daramazun garo-xorta ori elbik izutzeko al dezu?

—Ez adiskidea, astuari txintxafia, zortutzeko, Alegi'ko kalietan sartu baño len—erantzun zion Pernando'k.

ANAI ONAK

Joan ziran egun baten Tolosa'ko txapelolara basefitar anai bi, ta galdetu zioten olajauna'ri:

—Jauna: ¿Ba-aldezu lanik guretzat?

—Zenbat eta nolakoa dan.

—Gu gertu gaude nai dezun eratara il guzian gogor ekiteko, janaz gañera ogei ogerleko ematen ba-dizkiguzu.

—¿Ogei? ¿Ez al dek askotxo izango?

—Ez jauna. Guzia-beafian arkitzen gera; ta zuk nai ez ba-dezu beste bate-gana jo bearko degu.

—¿Ain bear-beafekoak al dituzute diru oiek?

—Ara jauna. Amalau urteko anai bat degu etxean, ta nai genduke langintza bat erakustea.

Aitak itz-egin zion burdigile on bati, ta gertu dago erakusteko, bañan ogei ogerleko eskatzen ditu añez. Ez genduen dirurik etxean, ta il ontan basefi aldean lan gutxitxoago izaten dan ezke-ro, zugana jo degu dirutza ori irabaste-ko ustez.

—Ba, anai-maitasun egizkoa erakutsi dezutelako, izango dezute il-azke-nean diru ori, gogoz lan egiten badezute.

Sartu ziran bada, ta ekin zioten lanari; igogor ta kementsu ekin ere! Lenengoak lantegira joaten, ta azkenengoak ateratzen.

Il̃a bete igaro ondoren olajaunak bere langela'ra sar-araziak onela esan zien:—Ora or legez ta bidez irabazi dituzuten ogei ogerlekoak. Tori beste ogei zuen zintzotasun ta anai-maitasun ordaiñez.

Lagundu maitasunez—Anai txikiari—Ta izango dezu Jauna--Betiko zaindari.

(GARITAONANDIA'TAR BITOR).

IRU IKASLEAK

Iru ikasle, beren ikaztopofetan, efi batzuek ikustera joan ziran.

Gau batean ostatuan agindu zuten, irurentzat aparta ipintzeko, ta ipiñi zizkieten oñasko bi ur-oluaz.

Aietako batek esan zuen: obeago izango ote zan, aparta ufengo eguneko goizerako uztea, bada gabaz baño egunez obeto egingo zutela egospena. Eta beste biak egia zala, erantzun zuten. Ofegatik bada aparta gorde, ta oiera joan ziran.

Goizaldian esnatu zanean, batek gosse aundia nabaitu zuen, oietik jaiki zan, aparta guzia jan zuen, ta oiera befiz biurtu zan.

Eguna argitu-ta jaiki ziranean, batek besteari esan zion:

—¡Mutil, nik amets egin diat.

—Zer amets egin dek bada?

—Paris'en, ta Londres'en, ibili naizala. ¿Ik eztek ezer amets egin?

—Bai, ta asko; nik ere, ik bezela, Japon, Txina eta Efusi'n ibili naizala.

—Ori izan dek zori bikaña: biok gauza batez amets egin! ¿Ik eztek ezer amets egin?—esan zioten irugarrenari—
ifi bafa egin-da, bada erdi lelotzat zeukaten.

Onek erantzun zien: Zuek ain uruti-tik ibili-ta, etziñatela etoriko nik uste izanik, atzo gabeko aparti guztia jan diat.

Ur-olu—afosa; zoria—suertia; ikastopofa—bakaziyua;
ikasle—estudiantia; biurtu—itzuli.

JESUKRISTO ETA DEUN KEPA

Bein batez Jesukristo bere bidal-
duekin Goizperkia zabaltzen zebilela
muño-gain batean jafi zan.

Deun Kepa ilea ofazten ari zitzaion.

Arazo ontan aldi luzetxoan ekin-da,
kaskar ondoan begi bat aurkitu zion.

Orduan Deun Kepa lafitu zan, eta
Jesukristo'ri galdetu zion: ia atzetik
opil bat ostutzen ikusi ote zuen.

Baietz, erantzun zion Jesukristo'k.

Goizperkia—Ebanjelioa; Bidaldua—Apostolua.

NON DEZU SEMEA?

(PERNANDO AMEZKETAÑA)

Beste batean, semearekin zuen zer-
asmatua. Beretzako, bazkaria efetore
etxean bazuen. Semearentzat ez ordia.
¿Non bilatu semearentzat bazkaria?

Efetore-etxeko ateetara eramán zu-
en, eta, «nik deitu arte ago emen», esa-
naz, bera jan-gelara igo zan.

Bazkaitan astekoan Pernando bes-
tien gain ojuka asi zan:
—Aitaren... eta Espiritu Santuaren ize-
nean.

Efetoreak esaten dio orduan:

—Pernando, gaizki ari zera: egizu
befiro Aitaren.

Eta Pernando'k befiz ere:

—Aitaren... eta Espiritu Santuaren
izenean.

—Baña, Pernando, ¿Non dezu se-
mea?

—¡A! Bean dago. Bereala etofiko da.
Ta esan eta egin, ekañi ta berekin
bazkaritan jañi zuen.

(G. MUXIKA).

ASTOA TA OTSOA

Astoak bizkargañean zagi-ardoa ze-
ramala, otsoko aurkitu zuen.

Otsokok esan zion:

—Agur, Agur, astoa.

—Ongi etofi, otsoa.

Nik iretzako bazeukeat

Zagian ardo gozoa.
—Astoa, ez nauk egafik,
Sobra natxeok g'oserik.
Ire buru ta belafik
Gaur neretzako aparik.
—Or goien-goien ermita,
Deun, Bartolome deritza.
Antxen meza bat entzun da
Jango nauk gero prejita.

Otsoak baimena eman zion, ta bi adis-
kideak ermitara igo ziran.

Astoak, ermitan sartzeakin batez, atea-
ri ostiko bat emanik, au itxi-itxirik gel-
ditu zan.

Kanpoan otsoa amotzazten.
Orduan otsoak deadar egi-
ten zuen:

—Asto zar eta mukitzu,
aitxaki asko dakizu.

Katibu zaude
ermita ontan,
gaurko mezarik ez dezu.

AGINTZA

(IRAKURGAIA)

I

Gaba da. Aitor ingurutua dago, bere ilobatxo maiteaz, zeñi kontatzen die Lekobide, gelañale ospatsu euskeldunaren kondaira; auzik txikiena adintsuaren belaunetan eseria dago, ta aren bizafaren ile luze zilañezkoakin jokutzen da. Arteak, sukaldean txingalak botatzen ditu; kanpoan, ekaitz aundi bat ozenduten da.

II

Bat batetan, esku batek atean jotzen du, eta zakur sumina saingaka asten da. —¿Nor da or?—Aitorek galdetu zuen, eta zakura etzen isiltzen—Munia,—bere eñañari Aitor'ek diotza,—atea idiki eza-zu: Jainkoari onesten etzaio inork euskaldunen atean alperik jo dezan.

III

Munia'k atea idiki zuen, eta gizon ubel ta luze bat, oñak odoldurik eta so-

---

ñekoak ufaturik, sartu zan; aren gorputza ikaratua zegon, bearbada otzaz, bearbada bildufez. Adintsuak, ikusi zue-nean, esan zion.

—Benedikatu izan dedila, Jaungoikoa'k Aitor'en etxera dakafen afortza.

IV

Munia'k aparia prestatzen du; aur jakinaiak bere begi urdiñakin, bidebi-leari begiratzten diote. Arteak sukaldean txingafak botatzten ditu: kanpoan, ekaitz aundi bat ozenduten da.

V

Apaldurik, eta afortzaren soñekoak idorturik, Aitor'ek esaten dio.

—¿Nor zera? ¿Zergatik etorri zera mendi oetara?—Afortzak negafez erantzun zion.—Zorigaiztoko naiz; etxe, sortefi, eleizagabe nago; igesi nabila, os-toen asotsak eta ujolaren dunbotsak diruditzen zaizkit nere etsaien zaldien trostak direla; nere arimarentzat pakerik, eta nere begientzat loorik ez da. Pelaio, Kantauri'ko dukea ni naiz.

VI

Afotzak Guadalete'ko kondaira kontatzen duen bitartean, etxadia asberaka dago, zartaizak mendiko aritz bizkofenak ateratzen ditu. An España argal ta galgiroz betea Moroak garaitu izan zan.

VII

Goiza da... eguzkia argitzen du mendia, txoriak zuaitzetan kantatzen ari dira, ta intzak loren artean arturgiak baño geiago diztiazén du. Pelaio'k Aitor'en eskuari musu ematen ta esaten dio:—Agur, jauna, ez naiz beñere aztuko zure etxean artu nazula, gose ta nekaturua nengoenean, ari bat gabe nere burua sestengatzeko, ta nere oñak igesiaren nekeaz odola zeriotenean. Gaur ez dezaket zuentzat deus ere egin; baño biar, nik esango diet nere seme ta mendekoai, Euskaldunak erespetatu ta maitatu daitzatela.

VIII

Eskefik asko, jauna,—Aitor'ek dio;—guk ez degu deus ere eskatzen pakean mendi santu oetan, gure lege ta oi-

tura onakin bizitzera baizik. Zoaz Jainkoarekin, ta oroitu zaite Aitor'i egin diozun agintzaz.

IX

Afotza dijoa; Aitor'ek, bere etxadiatz inguratua, txutik etxeko atearen ondoan, Jainkoaren Ama santuari ezezatu zion. Pelaio urun zijoalarik, bele bat etorri zan etxeraño. Aitor'ek ikusi zue-nean, musu bat eman bere ilobai, ta tristiro esan zien: «nere semeak, Erdaldunaren agintzak gezurak dira».

(KANPION'DAR, A.)

Agintza—promesa.

IPUI TA

OLERKIAK

(Azkena)

GIZADIA EDO
UMANIDADEA

G I Z O N A

Jainkoa'k bere irudi ta antzera, bustin zatitxo baten bidez gizona egin zuen.

Ta gizonaren saietsezur batetik emakumea atera zuen.

Gizaki bakoitzari arima eder bat eman zion Jaungoikoa'k.

Gorputza, begien bidez, ikusi liteke; baña arima ezin ikusi da.

ARIMA EDO GOGOIA

Arimaren bidez, gure pozak, gure nekeak eta gure asmo guziak oldosten ta sentitzen ditugu.

Gogo garbi ta on batekin, gizona zoriontsua da.

Gorputza ilkofa da; baña gogoia ezta beñere ilko.

Gizona zoriontsua da, arima eder bat daukanean, gorputza itsusia izan afen.

Gorputzetik gogoak iges egiterakoan, gorputza iltzen da; baña gogoia ezta beñere iltzen.

IZKUNTZA

Izkuntzaren bidez gure oldozmen, gure gogai, gure neke ta gure pozak beste gizaki guziai agertzen dizkiegu.

Ludian izkuntza asko daude. Ludiko zar ta one-netakoa euskera da.

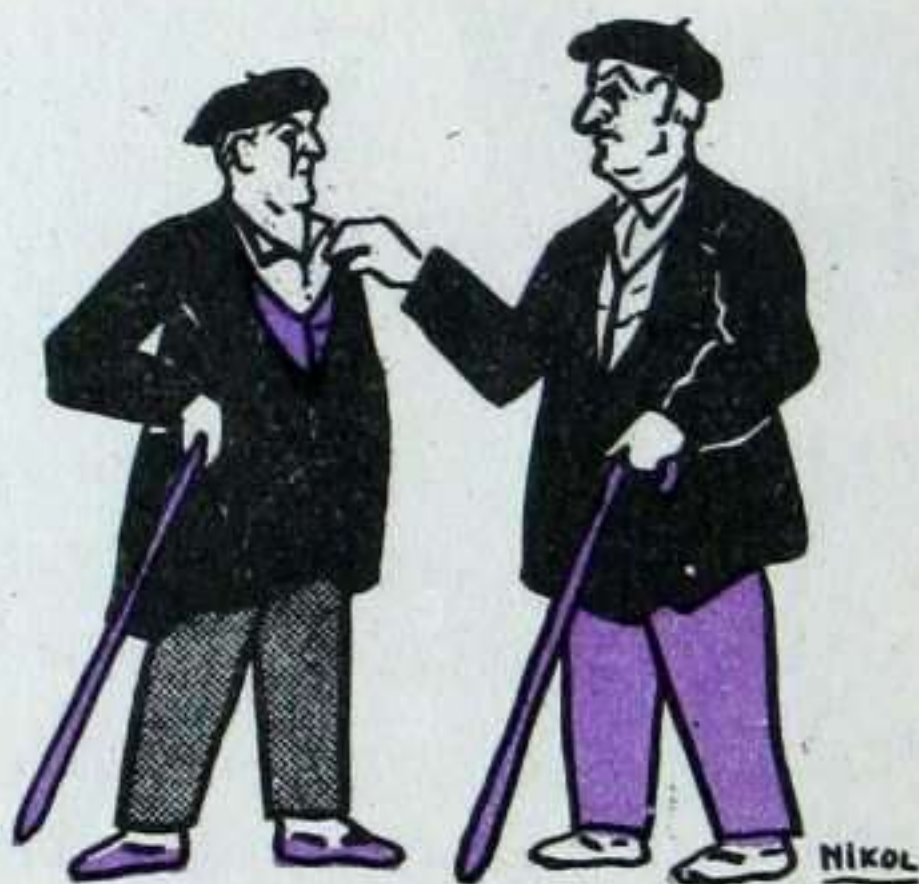
Euskotafen izkuntza euskera da.

Euskotafak beti euskeraz itzegin dute, eta euskeraz Jainko'ari otoitz egiten diote.

Euskera'k zazpi elki garai ditu: Bizkaitafa, Gipuzkoafa, Goi-napartafa, Benapartafa, Lapurditafa, Zuberotafa ta Efonkariafa.

Berezipen aundienak eusko-aditzan aurkitzen dira.

Maite dezagun euskera: gure aiten izkuntz eder eta jakintsua.

BAI ERI GAXOA...!

Kastila-aldeetik Euskal-Efira
natoŕen guzian,
naigabe ilun bat sortzen zait beti
biotzan erdian.

Ai gure Euskera t' oitura zaŕak
igesi dijoaz...

Bildur naiz laister ez ote geran
aztuko Jainkoaz.

Geok, Euskera t' oitura zaŕok
uxatzen ai-gera,
txori lapuŕak garitik uxa
oi- ditzan antzera.

Baña ¿zergatik? Zergatik ote,
ene Jaingoikoa?
¡Noletan ote nai degu galdu
gure izen zintzoa?

Euskal-Eŕia Euskerik gabe...
bai Eŕi gaxoa...

Masti oŕitsu edeŕa baña...
matsik gabekoa,

Loretegian il eta agortu
dan itufitxoa...

(JAUREGI'TAR KOLDOBIKA).

ABERÍA

Jaio geran lufaldea gure aberia da.

Aberia sendi aundi bat bezela da: gu ortxe sartzen gera: bera maite bear degu, zaitu ta eutsitzen gaituelako.

Abefiaren aunditasunari laguntzeko ordaindu bear ditugu, bere onerako eskatzen dizkiguten onezko zergak.

Baita beaia danean ere, gudan zaitu bear degu.

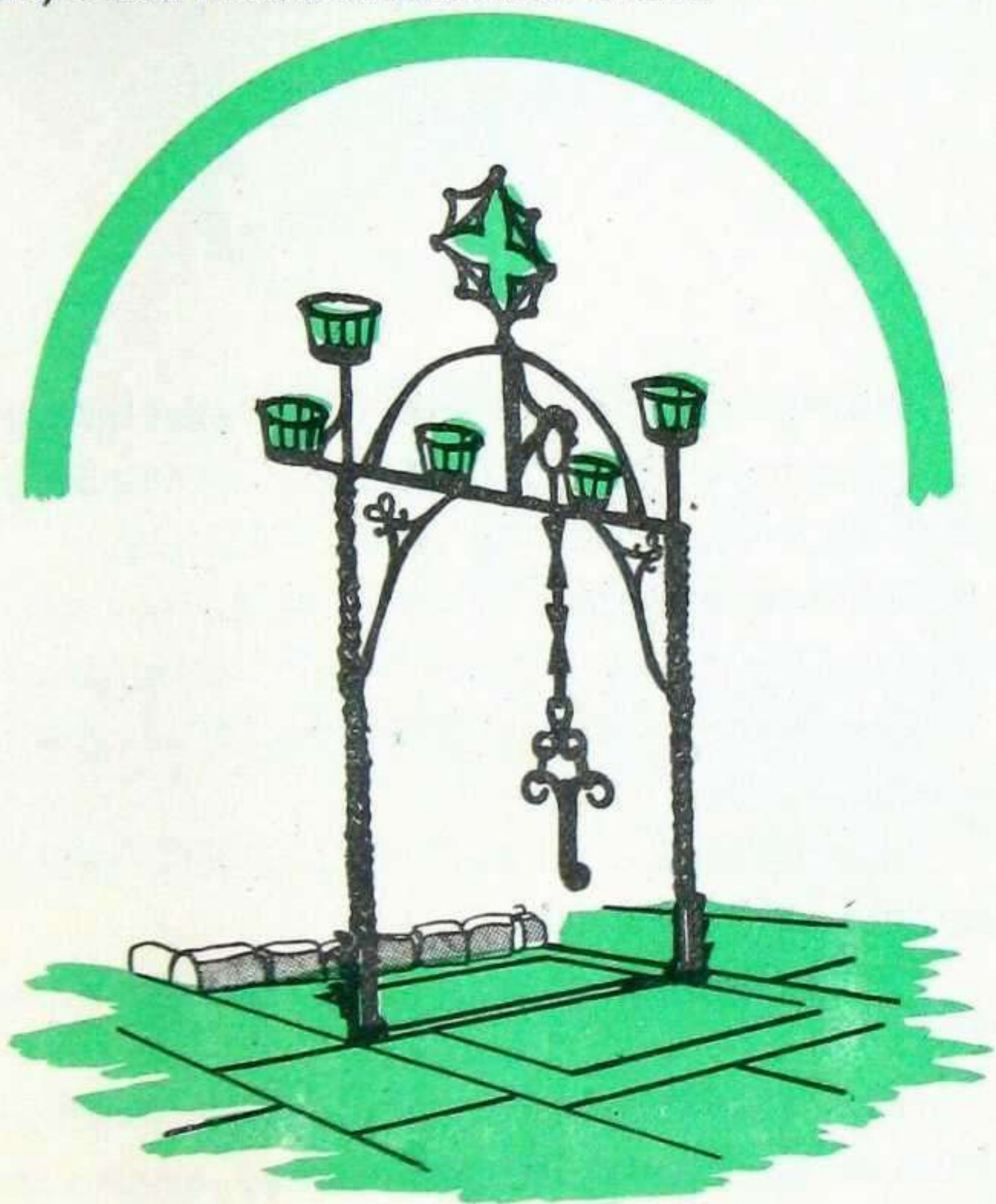
Guziak ezagutu bear degu gure aberia, ezagutu ezkerro geiago maiteko degulako.

Abefia ezagutzeko jakin bear ditugu: bere Lute-
lestia, Edestia ta baita ere bere semeen oiturak.

Abefia jaio geran lufaldea bakarik ezta; abefiaren
seme abertzaleak beren odolez zaitu zituzten asmoak
ere bai ordea.

Abefiak bera goraltzeko lanak bere semeei beti
eskertzen dizkie ta edestiaren ofi edefenak gordetzen
daki, beren izenak antxen ezarri ditzan.

GIZABIDEA

Lenengo gizonak arkaitzetakó zuloetan bizi ziran. Afatsetan arkaitz- zulo izkiñetan sute aundiak piztutzen zituzten, piztiak aldendu edo uxatzeko.

Guda ta lan tresnak afiskoak ziran, ta antziña-antziñako gizon aiek ez zuten burnirik ezagutzen.

Geroago txabolak egiten ikasi zuten, eta sutegiak asmatu zituzten.

Abereak azitzen zituzten: ta artaldeak ziran orduko aberastasun aundiena.

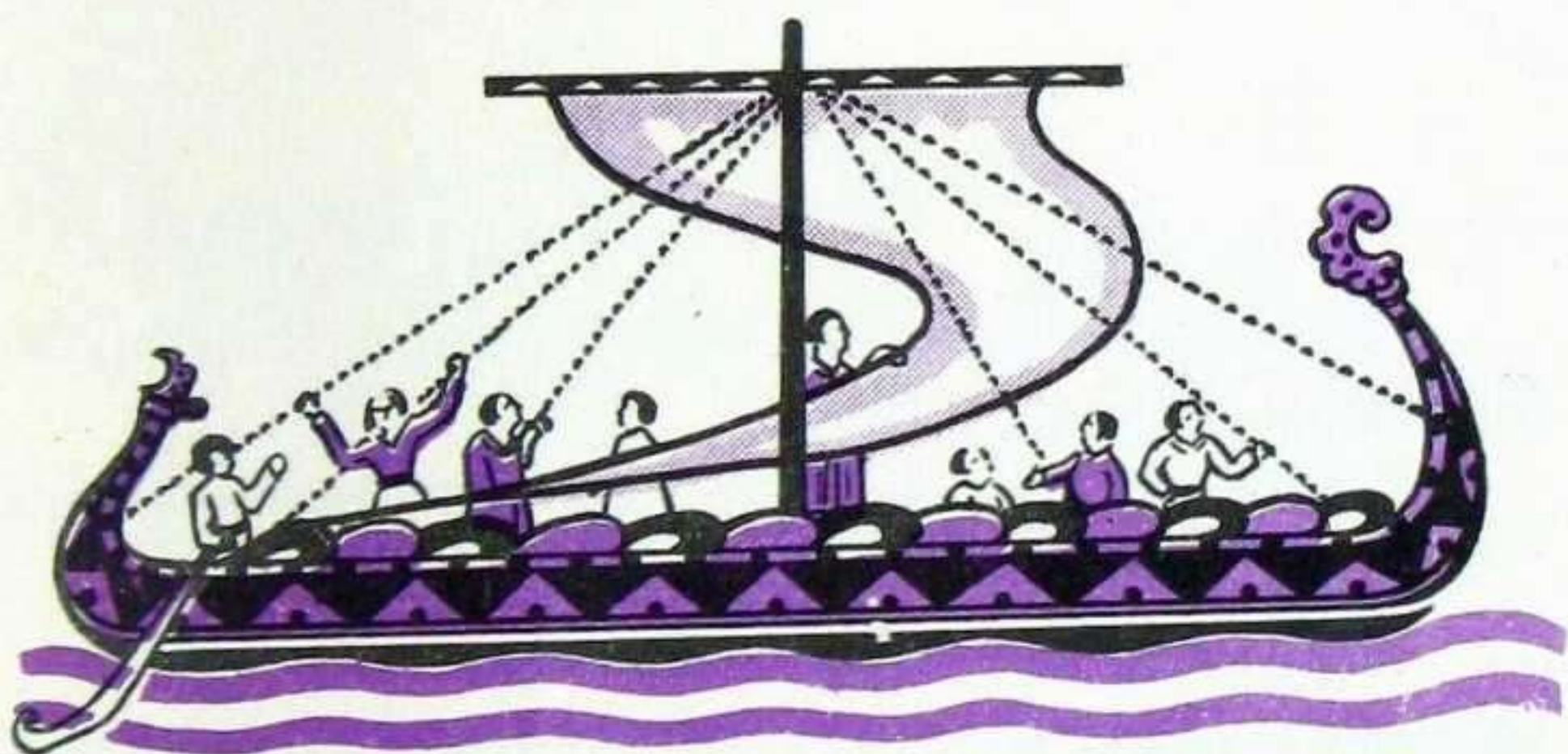
Gero luía landutzen ikasi zuten ta nekazari egin ziran.

Asko ta asko somatzen jafirik, bizitzérako bideak efestutzen ikasi zuten, lenengo makiñak azmatu ziran arte.

Gure egunetan azkeneko urte abetan berezi ola-
tegi aundiak eraiki dira, ta jakintzeta edertietan asko
auferatu degu.

Euskadi oso jakintsu ta auferatua da.

Gizabidea— zibilizazioa.

JAURBIDEA

Latefi guziak Jaurbide edo gobernu izena duen buruzagia badute.

Jaurbidea'k legeak betearazi ta biztanleen onura zaitzen du.

Euskadi'n jaurbidea Bizkai, Lapurdi, Gipuzko, Araba ta Zubero'an erkaldafa zan, bañan bakaldefi Napañan.

Napañan buruzagiak bakaldunen izena zeramaten ta Jaunena beste guzietan.

Gaur erkalak Lendakari bat du ta bakaldefiak Bakaldun edo efege bat.

Efiak autatutako jaun batzuen bilera da Batzar Nagusia, legeak egin ta agintzen laguntzeko.

Euskadi'n Batzar Nagusi Bereziak izan ziran baña
Napaña'n Batzar Nagusi utsak. Lege onak egiteko ba-
tutzen ziran Batzar abek.

Bizkai'ko Batzar Nagusi Bereziak Gernika-ko zu-
gaizpean batutzen ziran.

Eusko Batzar Nagusiak egiten zituzten legeak
Lege zañak izendatzen ziran.

Lege zar oiek zuzen ta jakintsuak dira.

Euskotar onak, bere jaiotefiko Lege Zañak maite
ditu.

ERKIA

Erki bakoitzak jaurbide orokoraen izenean agintzen duen jaurleri bat izan oi du buru.

Erkiak beren autarkiakin izendatzen dituzten aldunez, Aldundia eratu oi da.

Erki bakoitzak uri buru bat du, geienetan uririk aundiena izaten da uri-buru.

Erkiaren uri buruan daude: Aldundia ta Jaurleria; ikastetxe nagusiak eta beste gauz aundi asko.

Auzi-bafutietan zatiturik dago erki bakoitza. Auzi-bafuti bakoitzan epaile bat dago.

Gipuzkoa erki ba da. Araba bestea. Eta ala besteak.

Euskadi'k, gero esango ditugun sei zati ditu.

Erki—probintzi; Aldundi—diputazioa.

UDALA

Efi askoren batuketak erkia eragiten du.

Udal edo efi bakoitza, efiko lur eta bertan dau den efitxo, auzo ta basefiak osatzen dute.

Mendian bakarturik dagon etxea, basefia da.

Basefi asko batean daudenean, efiska edo balera bat egiten dute.

Etxe asko batutzen diranean, efi bat sortzen da. Ta efiak aundiak diranean, **uri** deitzen zaiote: Bilbo, Donosti, Iruña, Gazteiz, Baiona, Miañitz, Muskari ta beste batzuek, uriak dira.

Efi bakoitzak Udal bat izan oi du, ta udal bakoitzak bere buruzagitzat, alkatea.

Udala, alkateak eta efiak aututako ziñegotziak egin dute.

Udaleko kale ta bidetzaz arduratzen da, ta zergak efitafen artean zabaltzen ditu.

Euskadi'k uri batzuek baditu: bost eun udal, baño geyago ta beste basefi asko ta asko.

Udala—konsejoa.

B A S E Ñ I A

Emen agertzen dan etxe au, baseñi bat da.
Nekazaria bizi dan etxea da baseña.

Emen agertzen dan baseñi onen atarian baseñitar
bat ikusten degu.

Aldamenez dauzka gurdi bat eta bi idi.

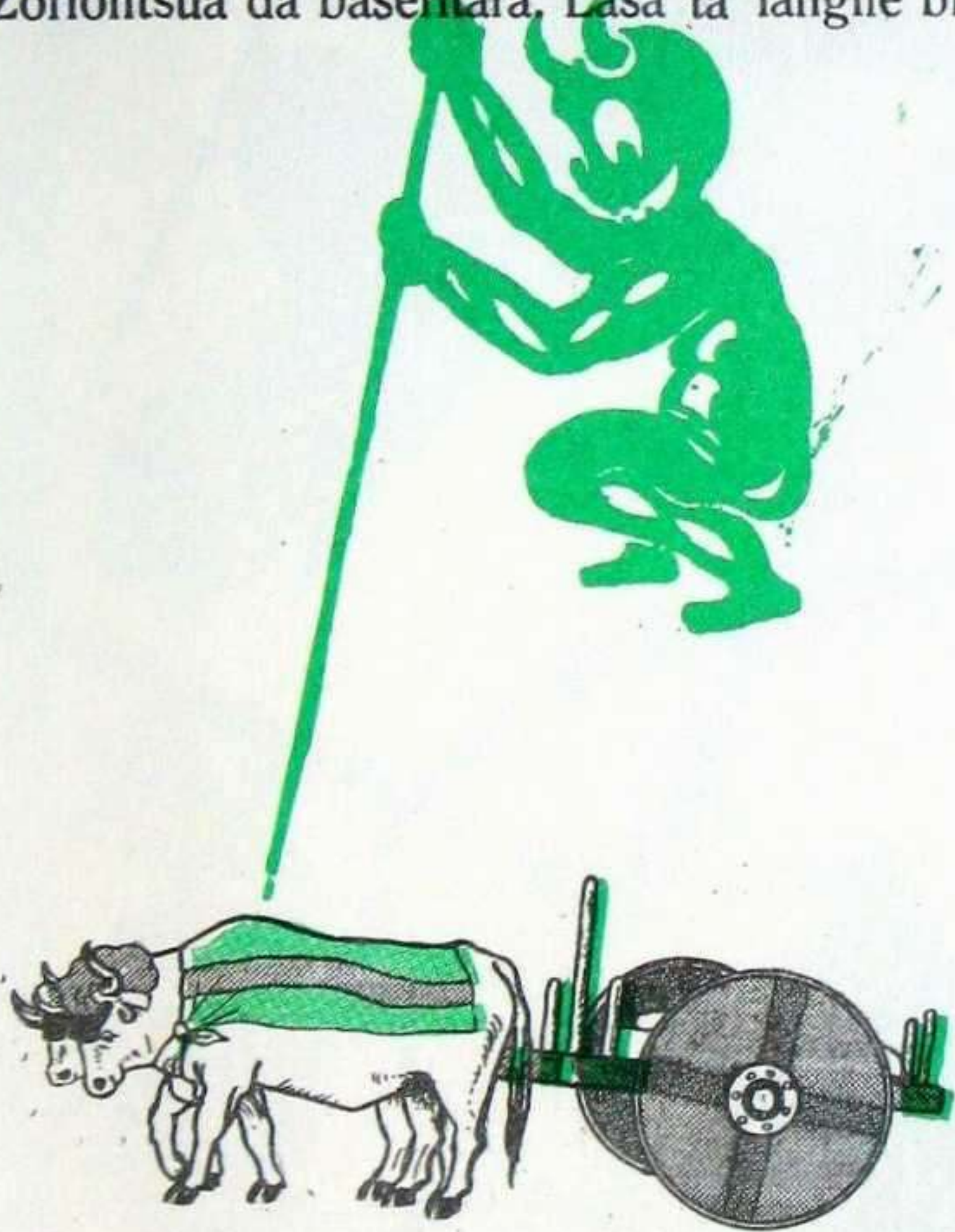

Basafietan artoa erain ta sagañondoak azteko alo-
fak badira.

Basefitafak biltzen duten sagafez, sagardoa egi-
ten da.

Basefiaren ondoan ibai txiki bat dijoa, ta beste
aldean ur-otz itufia badago.

Zoriontsua da basefitafa. Lasa ta langile bizi da.

AURKIBIDEA

SABIN EUSKALDUNA

Sabin Euskalduna	5
Ikastetxean.....	7
Bere aitarekin.....	9
Lau idaztiak.....	11
Itzaurea	13

EUSKADI'KO LUTELESTIA

Euskalefi edo Euskadi	17
Euskadi Ama'ri.....	19
Ibai aundienak.....	20
Mendiak.....	23
Gipuzkoa	25
Napafa.....	27
Zuberoa.....	29
Araba	31
Lapurdi	33
Bizkaia.....	35
Izpasterak.....	37
Lufalde-edakun.....	37
Biztanleak	38
Ludian bizi diran euskotafak.....	39
Nekazaritza, artezia ta salerosia.....	40

EUSKADI'KO EDESTIA

Lenengo biztanleak.	45
Aintziñako euskotafen bizikera.	47
Iberotafak.	48
Keltafak.	49
Efomatafak.	50
Gotañak.	52
Morotafak.	53
Prankotafak.	54
Akitania'ko Bakaldefia.	55
Napaña'ko Bakaldefia.	56
Aragoi'ko Kondadoa.	57
Napaña'ko bakaldunak.	57
Napaña'ko Efegeak (1054-1234).	58
Gipuzkoa.	59
Napaña'ko Efegeak (1234-1328).	60
» » (1328-1825).	61
Zuberoa.	61
Araba.	62
Lapurdi.	63
Bizkaia.	65

JASOKUN BEREZIAK

Kalagoñi'ko sutea.	67
Euskotar kementzuak Aduñamen Gapeki iltzen dute.	67
Euskotafak Abdelmekik garaitzen dute.	68
Olasti'ko gudaketa.	68
Befiro Morotafak.	68
Tolosa-Nabas'ko jatzaña.	69
Guruskundeak.	70

Biana'ko bakaldungala.	71
Napa'a'ko menperatzea.	72
Amaiur'ko eusko-zaipena.	72
Berjabetzeko gudak.	73
Amerika'ko agerkuntza.	74
Ludiaren jirako lenengo ibilkundea.	74
Kristautasunaren alda'rikuntza.	75

IPUI TA OLERKIAK

Zuberotar bat Zeruan.	79
Andre Maia E'regina'ri Abestia.	81
Pernando ta Apaizaren neskatxa.	83
Tartaro.	85
Olentzaro.	88
O'lar azka'a.	90
Jainkoa ta zirauna.	92
Pernando amezket'a.	93
Anai onak.	94
Iru ikasleak.	96
Jesukristo ta Deun Kepa.	98
Non dezu semea?	98
Astoa ta Otsoa.	99
Agintza.	101

GIZADIA

Gizona.	107
Arima edo Gogoa.	107
Izkuntza.	108
Bai e'fi gaxoa...!	109
Aber'ia.	110

Gizabidea	112
Jaurbidea	114
Erkia	116
Udala	116
Basefia	118
AURKIBIDEA	123

ESTORNES LASA'TAR BEÑAT'EN IDAZTIAK

OBRAS DE BERNARDO ESTORNES LASA

Erronkari.—*El Valle del Roncal.* (Zaragoza, 1927), 294 págs. y grabados. 8.º - 5 ptas.

Euskel = Idazlasterra.—*Taquigrafía Vasca.* (Zaragoza) 1929), 36 págs. 8.º - 3,25 ptas.

Euskel = Idazlasterra.—*Idazkaiak.* (Zaragoza, 1929), 24 láminas. 8.º

Artistas Anónimos.—*Nuestros pastores.*—*La talla y decoración de la madera, especialmente, de la de boj.*—*Motivos decorativos.*—*Eñonkariaren Alte I.* (San Sebastián, 1930), 32 págs. y más de 60 grabados. 8.º 2,75 ptas.

De Arte Popular.—*El Valle de Eñonkari.*—*Arte Popular infantil.*—*Tejidos, bordados y cucharas pastoriles.* (San Sebastián, 1930), 16 págs. 8.º y con 16 grabados. 0,75 ptas.

Sabin Euskalduna.—*Eusko umiei euskeraz irakurtzen erakusteko bigafen idaztia.* (Zarautz, 1931), 128 págs. y más de 100 grabados y mapas. 8.º - 2 ptas.

Idaztiak Argitaratzeko

Próximas Publicaciones

NARRACIONES BASKAS : - : JIMENA

A M A I A

